

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра публічного та приватного права

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО
(ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»
ОПП «Цивільна та господарська юстиція (Суд. Нотаріат. Правова допомога)»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри публічного
та приватного права
Протокол № 4 від 25 листопада 2021 року

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА). Методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» ОПШ «Цивільна та господарська юстиція (Суд. Нотаріат. Правова допомога)» / Укл.:Кочина О.С. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. 81 с.

Укладач:

КОЧИНА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЇВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Відповідальний за випуск:

ЛИТВИНЕНКО ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, завідувач кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент:

КОЛОМІЄЦЬ НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, завідувач кафедри кримінального права та правосуддя, доктор юридичних наук, професор

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)»	6
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Цивільне право (Особлива частина)»	6
1.2 Структура навчальної дисципліни.....	13
1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Цивільне право (Особлива частина)».....	14
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	17
Семінарське заняття 1. Договори про передачу майна у власність	17
Семінарське заняття 2. Договори про передачу майна у користування.....	25
Семінарське заняття 3. Договори про виконання робіт	33
Семінарське заняття 4. Договори про надання послуг.....	44
Семінарські заняття 5. Договори про надання фінансових послуг. Договори комерційної концесії	53
Семінарське заняття 6. Зобов'язання із спільної діяльності. Недоговірні зобов'язання	61
Семінарське заняття 7. Зобов'язання із заподіяння шкоди	67
ДОДАТКИ.....	78

ПЕРЕДМОВА

Цивільні правовідносини - це найширший пласт суспільних відносин, із яким кожна людина зустрічається протягом всього життя щоденно. Участь у цих відносинах реалізується через можливість мати, здійснювати та захищати цивільні права та обов'язки. Ці знання набуваються у процесі вивчення навчального курсу «Цивільне право», при вивченні якого студент набуває знань не лише системи актів цивільного законодавства, але і відповідних теоретичних положень, без яких неможливо досконально зрозуміти та тлумачити цивільно-правові категорії. Важливе значення має також опрацювання узагальнень судової практики з вирішення судових спорів.

Із врахуванням вищезазначеного, в сучасних умовах актуального значення набуває професійна підготовка фахівців у галузі правового регулювання цивільних правовідносин, на яких і покладається основний тягар захисту цивільних спорів на досудовому, судовому та позасудовому рівнях. Це підкреслює актуальність вивчення курсу «Цивільного права» на юридичному факультеті у ході підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» за спеціальністю «Право».

Предметом вивчення дисципліни «Цивільне право (Особлива частина)» є: основні принципи, доктринальні засади, правові джерела, окремі поняття, терміни, визначення, дефініції, юридичні категорії та інститути особливої частини цивільного права, зокрема договірних та недоговірних зобов'язань, специфіки правового регулювання порядку відшкодування майнової та моральної шкоди, особливостей спадкування за законом та за заповітом.

Метою навчальної дисципліни «Цивільне право (Особлива частина)» є: опанування студентами системи знань з цивільного права України; акцентування уваги студентів на складних теоретичних та практичних проблемах цивільних правовідносин; на основі конкретно-предметного матеріалу вироблення навиків аналітичного мислення у студентів; формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування цивільно-правових норм.

Міждисциплінарні зв'язки: нормативна навчальна дисципліна «Цивільне право (Особлива частина)» є фундаментальною дисципліною - важливою складовою циклу професійної підготовки фахівців-юристів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». Її вивченню передують вивчення дисципліни «Цивільне право. Загальна частина», і, водночас, вона є необхідною передумовою для опанування таких спеціальних дисциплін, як «Цивільно-процесуальне право», «Банківське право», «Спадкове право та нотаріальний процес», «Право інтелектуальної власності» тощо.

Семінарські заняття проводяться з основних тем розглянутих на лекційних заняттях.

Самостійна та індивідуальна робота планується як форма навчання, що має на меті розширення та дослідження питань винесених на розгляд на лекційних заняттях, а також опрацювання питань, які не були висвітлені на лекційних та семінарських заняттях.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенту належить оволодіти відповідною сукупністю знань, вмінь та навичок, зокрема:

студент повинен засвоїти знання з теорії цивільного права у поєднанні з теоретичними та практичними питаннями реалізації цивільних прав;

студент повинен набути навичок використання чинного законодавства, покликаною врегулювати цивільні відносини, для розширення свого правового кругозору, підвищення рівня правосвідомості і правової культури та вирішення питань, що виникають у практичній діяльності.

Дане навчально-методичне видання підготовлено з метою надання можливості студентам ґрунтовно та послідовно готуватися до семінарських занять з навчальної дисципліни «Цивільне право (Особлива частина)», користуючись тим списком літератури та нормативно-правових актів, який рекомендований до кожної теми семінарського заняття. На основі аналізу рекомендованих джерел студенти повинні навчитися формулювати і обґрунтовувати висновки не тільки теоретичного, а й практичного (прикладного) характеру.

Підготовка до семінарського заняття згідно плану, аналіз питань для самостійного вивчення, написання есе та рефератів по темі, а також вирішення практичних задач надасть можливість викладачу визначити рівень засвоєння матеріалу студентами.

У методичних вказівках запропоновано також і критерії оцінювання знань студентів, складені відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка», затвердженого вченою радою 31 серпня 2021 року, протокол № 26, та з урахуванням обсягу годин і структури навчальної дисципліни.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)»

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Цивільне право (Особлива частина)»

Змістовий модуль 1. Договори про передачу майна у власність. Договори про передачу майна у користування

Тема 1. Договори про передачу майна у власність

Договір купівлі-продажу. Поняття та значення договору купівлі-продажу. Форма договору. Сторони у договорі купівлі-продажу. Предмет і ціна як істотні умови договору купівлі-продажу. Права та обов'язки продавця і покупця. Перехід ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару. Кількість товару. Асортимент товару. Якість товару. Підтвердження відповідності товару вимогам законодавства. Гарантії якості товару. Обчислення гарантійного строку. Строк придатності товару. Правові наслідки передання недоброякісного товару. Недоліки товару, за які відповідає продавець. Строки виявлення недоліків і пред'явлення вимоги у зв'язку з недоліками проданого товару. Позовна давність, що застосовується до вимог у зв'язку з недоліками проданого товару. Комплектність товару. Комплект товару. Правові наслідки передання некомплектного товару. Тара та упаковка за договором купівлі-продажу. Правові наслідки передання товару з порушенням вимоги про тару та (або) упаковку. Збереження права власності за продавцем.

Види договорів купівлі-продажу. Договір роздрібної купівлі-продажу: сторони, зміст. Договір найму-продажу: сторони та зміст. Поняття договору поставки: сторони та зміст. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Договір міни: поняття, форма, сторони та зміст договору. Правове регулювання договору міни.

Договір дарування. Поняття договору дарування. Предмет, форма, сторони у договорі дарування. Зміст договору дарування. Види договору дарування. Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника. Позовна давність, що застосовується до вимог про розірвання договору дарування.

Поняття договору пожертви та його зміст.

Договір ренти. Поняття договору ренти. Форма договору ренти. Сторони у договорі ренти. Зміст договору ренти. Форма і розмір ренти. Строк виплати ренти.

Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору ренти. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмету ренти.

Договір довічного утримання (догляду). Поняття та ознаки договору довічного утримання (догляду). Фора та сторони у договорі довічного утримання (догляду). Зміст договору довічного утримання (догляду).

Особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, що є у спільній сумісній власності. Припинення договору довічного утримання (догляду). Правові наслідки смерті набувача. Правові наслідки припинення юридичної особи-набувача.

Тема 2. Договори про передачу майна у користування

Договір найму (оренди). Поняття договору найму (оренди) та сфера його застосування. Сторони у договорі найму (оренди). Форма, предмет, ціна та строк договору найму. Зміст договору найму (оренди). Правове регулювання піднайму. Припинення договору найму. Право наймодавця на відмову від договору найму (оренди). Розірвання договору найму на вимогу наймодавця. Розірвання договору найму на вимогу наймача. Обов'язки наймача у разі припинення договору найму. Позовна давність, що застосовується до вимог, що випливають із договору найму.

Правове регулювання договору прокату. Предмет договору прокату. Особливості договору прокату.

Правове регулювання договору найму (оренди) земельної ділянки.

Правове регулювання договору найму будівлі або іншої капітальної споруди.

Найм (оренда) транспортного засобу. Предмет, форма та зміст договору найму (оренди) транспортного засобу. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем, який його обслуговує.

Правове регулювання договору лізингу та його особливості.

Договір найму (оренди) житла. Конституційне право громадян на житло. Поняття договору найму житла. Види договорів найму житла. Форма та предмет договору найму житла. Сторони у договорі найму житла. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним. Тимчасові мешканці. Зміст договору найму житла. Договір піднайму житла. Розірвання договору найму житла. Правові наслідки розірвання договору найму житла.

Договір позички. Поняття договору позички. Форма договору позички. Сторони та зміст договору позички. Розірвання договору позички. Припинення договору позички. Правові наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ДОГОВОРИ ПРО ВИКОНАННЯ РОБІТ. ДОГОВОРИ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

Тема 3. Договори про виконання робіт

Договір підряду. Поняття та значення договору підряду. Сторони в договорі підряду. Зміст договору підряду. Предмет договору підряду. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу. Ціна роботи. Порядок оплати роботи. Кошторис. Ощадливість підрядника. Строки виконання роботи. Права та обов'язки сторін. Правові наслідки порушення умов договору підряду. Конфіденційність одержаної сторонами інформації. Позовна давність, що застосовується до неякісної роботи. Початок перебігу позовної давності в окремих випадках.

Види договорів підряду. Договір побутового підряду та його значення. Сторони договору побутового підряду. Форма договору побутового підряду. Гарантії прав замовника. Зміст договору побутового підряду. Розмір плати за договором побутового підряду. Правові наслідки нез'явлення замовника за одержанням роботи.

Поняття та значення договору будівельного підряду. Джерела регулювання підрядних відносин у будівництві. Зміст договору будівельного підряду. Передання та прийняття робіт. Відповідальність підрядника та замовника.

Поняття договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Вихідні дані для проведення проектних та пошукових робіт. Права та обов'язки замовника і підрядника. Відповідальність підрядника за недоліки документації та робіт.

Договір на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Поняття, роль та значення договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Сторони у договорах на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Форма договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Строки виконання робіт. Зміст договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Права та обов'язки сторін. Наслідки неможливості досягнення результату. Відповідальність виконавця за порушення договору.

Тема 4. Договори про надання послуг

Договір про надання послуг. Поняття договору про надання послуг. Сторони в договорі про надання послуг. Плата та строк договору про надання послуг. Зміст договору про надання послуг. Відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг. Розірвання договору про надання послуг.

Договір перевезення. Види перевезень та їх правове регулювання. Договір перевезення вантажу: сторони, зміст, укладення та оформлення. Виконання договору перевезення вантажу. Права і обов'язки сторін за договором. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажу. Втрата, нестача, псування вантажу. Обставини, що звільняють перевізника від відповідальності.

Поняття договору перевезення пасажирів та багажу. Права та обов'язки сторін у договорі.

Поняття договору чартеру (фрахтування). Види договорів чартеру (фрахтування). Договір морського чартеру. Договір повітряного чартеру. Особливості відповідальності за договором чартеру (фрахтування).

Претензії та позови при перевезеннях. Порядок подання позовів у спорах, пов'язаних з перевезенням у транспорті загального сполучення.

Договір транспортного експедирування. Поняття договору транспортного експедирування. Сторони в договорі. Форма договору транспортного

експедирування. Виконання договору. Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання обов'язків за договором. Відмова від договору.

Договір зберігання. Поняття договору зберігання. Підстави виникнення зобов'язань зі зберігання. Сторони, предмет, об'єкти, форма та строк договору зберігання. Права та обов'язки сторін за договором зберігання. Відповідальність сторін у зобов'язаннях зберігання. Зберігання на товарному складі. Спеціальні види зберігання. Зберігання речі у ломбарді. Зберігання цінностей у банку. Зберігання багажу у камерах схову організацій, підприємств транспорту. Зберігання речей у гардеробі організації. Зберігання багажу пасажирів під час його перевезення. Зберігання речей у готелі. Зберігання речей, що є предметом спору. Зберігання автотранспортних засобів. Договір охорони.

Договір доручення. Поняття та значення договору доручення. Сторони у договорі доручення. Строк договору доручення. Зміст доручення. Виконання доручення. Особисте виконання договору доручення. Права та обов'язки повіреного та довірителя. Припинення договору доручення. Наслідки припинення договору доручення. Обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи - повіреного.

Договір комісії. Поняття договору комісії. Умови договору комісії. Зміст договору комісії.

Виконання договору комісії. Субкомісія. Виконання договору, укладеного комісіонером з третьою особою. Відступ від вказівок комітента. Права та обов'язки комітента та комісіонера. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи - комісіонера. Особливості окремих видів комісії.

Договір управління майном. Поняття та ознаки договору управління майном. Предмет, істотні умови, форма та строк договору управління майном. Права та обов'язки сторін у договорі управління майном. Відповідальність управителя. Підстави припинення договору управління майном. Особливості управління цінними паперами.

Тема 5. Договори про надання фінансових послуг. Договір комерційної концесії

Договір позики. Поняття договору позики. Сторони у договорі позики. Форма договору позики. Проценти за договором позики. Обов'язки позичальника. Наслідки порушення договору позичальником. Заперечення договору позики. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником. Новація боргу у позикове зобов'язання.

Кредитно-розрахункові відносини. Поняття кредитно-розрахункових відносин.

Правова природа та поняття кредитного договору. Сторони у кредитному договорі. Форма кредитного договору. Зміст кредитного договору. Відмова від надання або одержання кредиту. Комерційний кредит.

Поняття договору банківського вкладу. Сторони у договорі банківського вкладу. Форма договору банківського вкладу. Проценти на банківський вклад. Види банківських вкладів. Ощадна книжка. Ощадний (депозитний) сертифікат.

Поняття договору банківського рахунку. Укладення договору банківського рахунку. Види банківських депозитних операцій. Правові наслідки неналежного виконання банком операцій за рахунком клієнта. Обмеження права розпоряджання рахунком. Розірвання договору банківського рахунку. Банківська таємниця. Рахунок умовного зберігання (ескроу).

Поняття договору факторингу. Предмет договору факторингу. Сторони у договорі факторингу. Права та обов'язки сторін за договором факторингу. Зустрічні вимоги боржника. Захист прав боржника.

Порядок та форми розрахунків у цивільному обороті. Види безготівкових розрахунків. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки за акредитивом. Розрахунки за інкасовими дорученнями. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

Договір комерційної концесії. Поняття договору комерційної концесії. Предмет, сторони, форма та державна реєстрація договору комерційної концесії. Договір комерційної субконцесії. Права та обов'язки сторін за договором комерційної концесії. Особливі умови договору комерційної концесії. Відповідальність сторін та припинення договору комерційної концесії.

Змістовий модуль 3. Зобов'язання із спільної діяльності. Недоговірні зобов'язання. Зобов'язання із заподіяння шкоди як особливий вид недоговірних зобов'язань. Спадкове право як підгалузь цивільного права

Тема 6. Зобов'язання із спільної діяльності. Недоговірні зобов'язання

Зобов'язання із спільної діяльності. Загальна характеристика зобов'язань із спільної діяльності. Види зобов'язань із спільної діяльності та підстави їх виникнення.

Поняття договору простого товариства. Сторони та зміст договору простого товариства. Відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями. Розподіл прибутку. Виділення долі учасника на вимогу його кредитора. Припинення договору простого товариства. Відмова учасника від подальшої участі в договорі простого товариства та розірвання договору. Відповідальність учасника, щодо якого договір простого товариства припинений.

Зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки винагороди. Право на публічну обіцянку винагороди без оголошення конкурсу.

Зміст завдання. Строк (термін) виконання завдання. Зміна умов публічної обіцянки винагороди. Правові наслідки виконання завдання. Припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди.

Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу. Право на оголошення конкурсу. Умови конкурсу. Зміна умов конкурсу. Відмова від проведення конкурсу. Переможець конкурсу. Особливості оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, які подані на конкурс. Права переможця конкурсу. Повернення учаснику конкурсу речі, що подана на конкурс.

Зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Поняття зобов'язань із вчинення дій в майнових інтересах іншої

особи без її доручення. Надання звіту про вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи.

Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи.

Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю та майну фізичної особи або майну юридичної особи. Поняття та елементи зобов'язань, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Поняття зобов'язань з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Повернення в натурі безпідставно набутого майна. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

Тема 7. Зобов'язання із заподіяння шкоди як особливий вид недоговірних зобов'язань

Зобов'язання із заподіяння шкоди. Поняття та елементи зобов'язань із заподіяння шкоди. Поняття деліктної відповідальності та її зміст. Особливості недоговірної відповідальності та її функції. Поняття шкоди. Протиправність поведінки заподіювача шкоди. Вина заподіювача шкоди. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду.

Підстави відповідальності за завдану моральну шкоду. Відшкодування моральної шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи. Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади або органом місцевого самоврядування. Відшкодування шкоди, завданої посадовою або службовою особою органу державної влади або органу місцевого самоврядування. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади або органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою. Відшкодування шкоди,

завданої неповнолітньою особою. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою після набуття нею повної цивільної дієздатності. Відшкодування шкоди, завданої кількома малолітніми особами. Відшкодування шкоди, завданої кількома неповнолітніми особами. Відшкодування шкоди батьками, позбавленими батьківських прав. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною фізичною особою. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної шкоди. Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами. Право зворотної вимоги до винної особи. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди. Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність.

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Тема 8. Спадкове право як підгалузь цивільного права

Спадкове право. Генеза спадкового права. Поняття та значення спадкування. Види спадкування. Склад спадщини. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини. Відкриття спадщини. Місце відкриття спадщини. Особливості спадкування деяких видів майна. Час відкриття спадщини. Місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Право на спадкування. Обов'язки спадкоємців.

Спадкування за заповітом. Поняття заповіту. Право на заповіт. Права заповідача. Заповідальний відказ. Предмет заповідального відказу. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Підпризначення спадкоємця. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Встановлення сервітуту у заповіті. Форма заповіту. Посвідчення заповіту. Поняття секретного заповіту. Оголошення нотаріусом секретного заповіту. Посвідчення заповіту при свідках. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Таємниця заповіту. Тлумачення заповіту. Недійсність заповіту.

Виконання заповіту. Право заповідача на призначення виконавця заповіту. Призначення виконавця заповіту за ініціативою спадкоємців. Призначення виконавця заповіту нотаріусом. Згода особи на призначення її виконавцем заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Право виконавця заповіту на плату за виконання своїх повноважень. Контроль за виконанням заповіту. Право на оскарження дій виконавця заповіту. Строк чинності повноважень виконавця заповіту. Право виконавця заповіту на відмову від здійснення своїх повноважень.

Спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Зміна

черговості одержання права на спадкування. Спадкування усиновленими та усиновлювачами. Перша черга спадкоємців за законом. Друга черга спадкоємців за законом. Третя черга спадкоємців за законом. Четверта черга спадкоємців за законом. П'ята черга спадкоємців за законом. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.

Здійснення права на спадкування. Прийняття спадщини. Подання заяви про прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Прийняття заповідального відказу. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини. Відумерлість спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Переважне право окремих спадкоємців на виділення спадкового майна в натурі. Перерозподіл спадщини. Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців. Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора. Охорона спадкового майна. Управління спадщиною.

Оформлення права на спадщину. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину. Обов'язок спадкоємця звернутися за свідоцтвом про право на спадщину на нерухоме майно. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину. Державна реєстрація права на спадщину. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину.

Поняття спадкового договору. Сторони у спадковому договорі. Форма спадкового договору. Обов'язки набувача у спадковому договорі. Особливості спадкового договору з участю подружжя. Забезпечення виконання спадкового договору. Розірвання спадкового договору.

1.2 Структура навчальної дисципліни

	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Семін.	С.р.
1	2	3	4	5	6
	Змістовий модуль 1. Договори про передачу майна у власність. Договори про передачу майна у користування				
1	Договори про передачу майна у власність	15	2	2	11
2	Договори про передачу майна у користування	15	2	2	11
	Разом за кредитом 1	30	4	4	22
	Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	22
	Змістовий модуль 2. Договори про виконання робіт. Договори про надання послуг. Договори про надання фінансових послуг. Договори комерційної концесії				
3	Договори про виконання робіт	10	2	2	7
4	Договори про надання послуг	10	2	2	7

1	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Семін.	С.р.
2	3	4	5	6	
5	Договори про надання фінансових послуг. Договори комерційної концесії	10	2	2	6
	Разом за кредитом 2	30	6	4	20
	Разом за змістовим модулем 2	30	6	4	20
	Змістовий модуль 3. Зобов'язання із спільної діяльності. Недоговірні зобов'язання. Зобов'язання із заподіяння шкоди, як особливий вид недоговірних зобов'язань. Спадкове право, як підгалузь цивільного права				
6	Зобов'язання із спільної діяльності. Недоговірні зобов'язання	15	2	2	11
7	Зобов'язання із заподіяння шкоди, як особливий вид недоговірних зобов'язань	15	2	2	11
	Разом за кредитом 3	30	4	4	22
8	Спадкове право	30	2		26
	Разом за кредитом 4	30	2	2	26
	Разом за змістовим модулем 3	60	6	6	48
	Усього годин за дисципліну	120	16	14	90

1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Цивільне право (Особлива частина)»

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із студентами під час лекцій, семінарських занять та консультацій, опитувань студентів під час захисту індивідуальних робіт, тестування, опитування студентів з питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Після завершення вивчення змістових модулів наприкінці семестру проводиться контрольна робота. Варіанти завдань до контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Бали, які набрані студентом під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості.

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання: Робота на семінарському занятті

Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться письмово на кожному занятті. Викладач викликає декілька студентів та пропонує їм для вирішення задачі, які студент повинен вирішити самостійно в письмовому вигляді з необхідною аргументацією на посилання на законодавство. Для цього необхідно всебічно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати її правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне і обґрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування.

Письмове опитування на семінарському занятті проводиться на початку кожного заняття (10-15 хвилин). Викликаються декілька студентів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Це можуть бути питання як теми даного семінарського заняття, так і з попередніх тем. Метою проведення письмового опитування є перевірка студентів до семінарського заняття та вміння змістовно і коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями як правильність, повнота, чіткість, лаконічність відповіді, логіка і аргументованість викладення думок.

Вирішення тестових завдань проводиться на початку кожного семінарського заняття (10-15 хвилин). Викладачем також викликаються 5-6 студентів, які повинні дати відповіді на тестові запитання запропоновані викладачем.

Письмова робота за результатами модульного контролю

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить вісім письмових робіт за результатами вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання, тестові та практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля.

Індивідуальна робота студента

Індивідуальна робота полягає в написанні реферату, підготовці есе та, відповідно, здійсненні реферування літератури. Реферат та есе готується з обов'язковим розглядом дискусійного питання з викладенням власної точки зору на дану проблему. Теми робіт, запропоновані у методичних вказівках для

самостійної роботи, студенти обирають самостійно.

Реферування наукової літератури полягає у тому, що викладачем пропонується студентам наукова література (монографія, навчальний посібник, наукова періодика тощо) і студенти самостійно їх опрацьовують та представляють короткий звіт у вигляді невеликого реферату (4-7 сторінок) про свої враження від прочитаного.

Підсумкова контрольна робота

Підсумкова контрольна робота проводиться одна в навчальний рік за результатами вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичні питання, тестові завдання і ситуаційну задачу. До завдань контрольної роботи можуть бути включені питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені навчальним планом для індивідуальної та самостійної роботи.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менше ніж за тиждень. З переліком тем, питання з яких будуть включені до завдань контрольної роботи, студенти також ознайомлюються завчасно.

Під час вирішення задачі студент повинен не тільки дати обґрунтовану відповідь на поставлені питання, а й розв'язати її з посиланням на положення статей нормативно-правових актів.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись із власними роботами та завданнями для них, і, за необхідності, оспорити результати контрольної роботи.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Договори про передачу майна у власність

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика договору купівлі-продажу.
2. Права та обов'язки сторін у договорі купівлі-продажу.
3. Договір роздрібної купівлі-продажу: поняття, характерні ознаки, види.
4. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості за договором роздрібної купівлі-продажу.
5. Інші види договору купівлі-продажу (договір поставки, договір контрактації сільськогосподарської продукції, договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, договір міни).
6. Договір дарування. Пожертва.
7. Договір довічного утримання.

Питання для самоконтролю

1. Яким договором охоплюються всі види зобов'язань щодо відчуження майна у власність на визначено-еквівалентній основі?
2. Як здійснюється правове регулювання договору купівлі-продажу?
3. Дайте визначення договору купівлі-продажу і назвіть його характерні риси.
4. Чим відрізняється договір купівлі-продажу від інших договорів, які також опосередковують перехід права власності на майно від однієї особи до іншої (від договору дарування, позики, довічного утримання (догляду), ренти)?
5. Що може бути предметом договору купівлі-продажу?
6. Які істотні умови договору купівлі-продажу?
7. Які види договору купівлі-продажу врегульовані на рівні ЦК? Чи вважається цей перелік вичерпним?
8. Які специфічні ознаки вирізняють договір поставки, договір контрактації сільськогосподарської продукції, договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, договір міни в самостійні різновиди купівлі-продажу?
9. В який момент договір дарування вважається укладеним? В який момент у обдаровуваного виникає право власності на дарунок?
10. Який може бути встановлений обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи? Якими є наслідки порушення такого обов'язку?
11. В яких випадках дарувальник має право відмовитися від договору дарування, а в яких має право вимагати його розірвання?
12. Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду).
13. Які Правові наслідки смерті набувача та припинення юридичної особи набувача за договором довічного утримання (догляду).

Теми для написання рефератів

1. Відмінність договору купівлі-продажу від інших цивільно-правових

договорів про передачу майна у власність.

2. Договір купівлі-продажу на біржах та аукціонах.
3. Договір найму-продажу: новели чинного законодавства.
4. Правове регулювання укладення договору купівлі-продажу в країнах ЄС.
5. Правове регулювання захисту прав споживачів в Інтернет-торгівлі.
6. Договір пожертви: поняття, істотні умови, порядок укладення і розірвання.
7. Договори довічного утримання за участю подружжя.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Соколенко купив на базарі у Примакова корову. При складенні договору продавець запевнив його, що корова здорова, і на підтвердження цього подав довідку ветеринарної лікарні. Через кілька днів після купівлі Соколенко забив корову, бо помітив, що вона хвора і не підлягає лікуванню. Соколенко звернувся з позовом до суду і просив стягнути з відповідача (Примакова) 12000 грн., сплачених за корову, і 170 грн. - вартість кормів. Суд позов задовольнив. У апеляційній скарзі Примаков просив урахувати, що під час знаходження корови у Соколенка вона отелилась і теля залишилось у позивача. Крім того, Примаков оскаржував правильність стягнення з нього вартості кормів.

Чи правильне рішення прийняв суд? Чи слушні доводи Примакова? Як слід вирішити справу апеляційній інстанції?

Задача 2

Костюченко купив у Безвершого будинок за 250 000 грн. Через місяць після належного оформлення договору купівлі-продажу продавець звернувся з позовом про його розірвання або зменшення покупної ціни під приводом того, що попередній власник навмисне приховав недоліки будинку, який потребує капітального ремонту. У двох кімнатах необхідно замінити підлогу, віконні рами, провести малярні роботи, в деяких місцях замінити стропила. Продавець проти позову заперечував, посилаючись на те, що до укладення договору купівлі-продажу Костюченко протягом 4 місяців мешкав у будинку як наймач і мав змогу з'ясувати його стан.

Чи обґрунтована вимога Костюченка? Як вирішити спір?

Задача 3

10 березня Ракова купила в магазині «Ельдорадо» телевізор фірми LG. Удома Ракова дізналася з інструкції по експлуатації телевізора про те, що він повинен бути встановлений так, щоб відстань від екрана до глядача була не меншою, ніж 2-3 метри. Площа кімнати Ракової не дозволяла виконати цю вимогу. 15 березня Ракова привезла телевізор в магазин «Ельдорадо» з метою поміняти його на телевізор з меншим екраном і побачила, що з цього дня ціни на всі телевізори підвищені на 15%.

У яких випадках Ракова має право обміняти свій телевізор належної

якості на такий самий, але іншої марки?

Протягом якого терміну Ракова має право на обмін телевізора належної якості?

Якими правами може скористатися Ракова у випадку, якщо телевізор потрібної марки в магазині відсутній?

Який обов'язок виникає у продавця по відношенню до Ракової, що зажадала обміну телевізора належної якості, у разі відсутності аналогічного телевізора у продажу?

Чи зобов'язана Ракова сплатити різницю вартості телевізора, купленого спочатку, і вибраним нею новим телевізором?

Задача 4

Воронкін купив за зразком холодильник Samsung в магазині «Фокстрот» з умовою доставки його додому в обумовлений термін. Холодильник був доставлений із запізненням на п'ять днів. Воронкін, що узяв відпустку за свій рахунок, зазнав збитків. Платний механік, викликаний з майстерні для установки холодильника, виявив при його включенні в електромережу ознаки замикання токопровідних частин на корпус. У присутності механіка вийшов з ладу мотор.

Директор магазину відмовився забрати холодильник своїм транспортом. Воронкін здійснив це за свій рахунок. У магазині він дізнався, що холодильник Samsung подорожчав на 20% і що обміняти його холодильник на новий не можна, оскільки їх немає у продажу. Продавець прийняв холодильник Воронкіна в ремонт. Воронкін зажадав на час ремонту надати йому інший холодильник безоплатно. Продавець відмовився. Відремонтований холодильник був доставлений Воронкіну через тридцять днів.

Воронкін подав до суду позов до магазину «Фокстрот» з вимогою відшкодування йому наступних збитків, пов'язаних з доставкою і поверненням холодильника Samsung: а) сплатити п'ять робочих днів очікування доставки холодильника; б) відсотки на суму вартості холодильника відповідно до облікової ставки банківського відсотка за п'ять днів запізнення з доставкою холодильника; у) вартість роботи платного механіка; г) вартість доставки при поверненні несправного холодильника в магазин «Фокстрот»; д) неустойку у розмірі одного відсотка від нової ціни холодильника за кожен день ненадання йому на період ремонту аналогічного холодильника протягом тридцяти днів; е) штраф за випуск і продаж недоброякісної продукції.

Які з вказаних в завданні вимог Воронкіна до магазину «Фокстрот» можуть бути задоволені судом?

У який момент договір купівлі-продажу холодильника «Samsung» за зразком вважається виконаним?

Протягом якого часу Воронкін має право пред'явити вимоги до магазину «Фокстрот», пов'язані з недоліком холодильника Samsung?

У який термін магазин «Фокстрот» зобов'язаний був надати Воронкіну аналогічний холодильник в безвідплатне користування на час ремонту його несправного холодильника?

Задача 5

Гаєва подарувала своїй племінниці будинок, належним чином оформивши договір дарування і здійснивши державну реєстрацію. Через декілька місяців Гаєва звернулася в суд з позовом до племінниці про визнання договору дарування недійсним, посилаючись на те, що при оформленні договору, вона не розуміла змісту вчиненого правочину в силу неграмотності і похилого віку (83 роки). Будинок вона подарувала за умови, що племінниця буде її утримувати і здійснювати за нею необхідний догляд. Однак після оформлення договору дарування племінниця з чоловіком не доглядали Гаєву, виганяли з будинку, били. Суд прийшов до висновку, що укладений договір не є безоплатним і тому не є договором дарування. Отже, на думку суду, внутрішня воля учасників договору не відповідала її зовнішньому прояву.

Вирішіть справу по суті.

Задача 6

Генерал у відставці Шмаков подарував половину книг своєї воєнно-історичної бібліотеки артилерійському полку, у якому колись починав службу, з умовою, що ці книги будуть використовуватися солдатами полку для підвищення освітнього рівня. Іншу частину книг він роздарував офіцерам полку, обмовившись при цьому, що книги також повинні використовуватися ними в загальнокорисних цілях. Через п'ять років Шмаков спробував відшукати сліди коштовної бібліотеки. Виявилось, що книги генерала з полкової бібліотеки знаходяться в музеї одного з військових училищ, а книги, подаровані однополчанам Шмакова, вивезені ними з полку при звільненні зі служби. Генерал зажадав повернути всі книги в полкову бібліотеку.

Чи обґрунтована ця вимога?

Задача 7

Фермер Міщенко пообіцяв своєму онуку Борису подарувати будь-який вітчизняний автомобіль за вибором після закінчення навчання в інституті і на підтвердження цього склав письмове зобов'язання. Через рік Міщенко помер. Після закінчення інституту Борис став вимагати від єдиного спадкоємця Міщенко, зазначеного в заповіті, подарувати йому Audi A6 або сплатити вартість автомобіля грошима. Після його відмови Борис звернувся до суду.

Вирішіть справу.

Задача 8

В 2010 році Кулик уклала письмовий договір із своєю племінницею Симоненко про те, що Симоненко кожного місяця буде виплачувати непрацездатній Кулик 1300 грн., а Кулик не буде укладати ніяких правочинів щодо свого майна.

У 2011 році Симоненко дізналася, що Кулик уклала договір довічного утримання з Майбородою, за яким двоповерховий будинок Кулик перейшов у власність Майбороди.

Симоненко зажадала від Кулик розірвати договір довічного утримання, оскільки він суперечить раніше укладеному між ними правочину.

Чи відповідає вимогам діючого законодавства правочин між Симоненко і Кулик?

Чи може Кулик розірвати договір довічного утримання ?

Література для реферування

1. Анатійчук В.В. Деякі особливості змісту договору купівлі-продажу майнових прав на об'єкт будівництва. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2019. № 1. Том 30 (69). С. 36-40.
8. Антошкіна В.К. Договори довічного утримання за участю подружжя. Право України. 2008. № 1. С. 119-124.
2. Бахрієва З.Р. Особливості припинення договору купівлі-продажу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2013. Вип. 5. С. 140-144.
3. Білоусов В.М., Ходаківська А.Ю. Визначення сторін в договорі роздрібної купівлі-продажу. Юридичний вісник. 2014. № 1(30). С. 85-89.
4. Болокан І.В. Договір роздрібної купівлі-продажу як різновид публічного договору. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 12 том 2. С. 8-10.
5. Вавженчук С.Я. Договір купівлі-продажу: класична доктрина та проблеми українського цивільного права. Юридичний вісник. 2010. № 4(17). С. 73-76.
6. Вавженчук С.Я. Логічні межі понять сторін та предмету договору як елементів договору купівлі-продажу. Адвокат. 2010. № 3 С. 31-34.
7. Вавженчук С.Я. Щодо предмету договору купівлі-продажу та його ціни. Правничий часопис Донецького університету. 2010. № 2(24). С. 99-103.
9. Вусатий Д.Ю. Елементи договірних відносин роздрібної купівлі-продажу. Право і безпека. 2014. № 4(55). С. 182-186.
10. Дзюбенко О.Л. Загальна характеристика договору роздрібної купівлі-продажу та його різновидів. Форум права. 2013. № 1. С. 256-261.
11. Долгополова Л.М. Юридична природа торгів. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 63. С. 474-480.
12. Долинська М.С. Деякі правові аспекти укладення та нотаріального посвідчення договору пожертви, як різновиду договору дарування. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 176-184.
13. Заборовський В.В., Головей І.І. Договір пожертви як форма дарування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 37 том 1. С. 113-116.
14. Ісаєв А.М. Договір дарування за Цивільним кодексом України: монографія. Х.: Дьякопенко, 2010. 224 с.
15. Ключова Є.М. Особливості договору пожертви за Цивільним кодексом України. Університетські наукові записки. 2008. № 4(28). С.156-158.
16. Минюк О.Ю., Іващенко В.В. Проблеми правового регулювання

форвардних та ф'ючерських угод як видів біржових угод. Право і суспільство. 2015. № 2. С. 72-78.

17. Мирославський С.В. Правове регулювання відповідальності сторін за договором купівлі-продажу: проблемні аспекти. Правова інформатика. 2015. № 2(46). С. 73-78.

18. Мірошніченко А.М., Попов Ю.Ю. Укладення договорів на аукціоні: можливість усної форми та відмови від нотаріального посвідчення (зокрема щодо нерухомості), недійсність, способи захисту прав учасників. Вісник Вищої ради юстиції. 2012. № 1(9). С. 154-164.

19. Патинка Ю.О. Правові проблеми укладення договору купівлі-продажу з використанням мережі Інтернет. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. № 3. С. 53-56.

20. Ружицька Є.О. Договір роздрібної купівлі-продажу: поняття, ознаки, види. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 6-1. С. 207-210.

21. Ружицька Є.О. Право споживачів на інформацію за договором роздрібної купівлі-продажу. Право і суспільство. 2015. № 3 частина 2. С. 78-82.

22. Самчук-Колодяжна З. Особливості укладання договору купівлі-продажу цінних паперів: теоретичний аспект. Історико-правовий часопис. 2013. № 1. С. 69-73.

23. Самчук-Колодяжна З.Ф. Особливості договорів відчуження та передачі в найм (оренду) земельних ділянок: цивільно-правовий аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Вип. 21. Частина II. Том 1. С. 269-272.

24. Стражник Т. Договір пожертви: спільні риси та відмінності від договору дарування. Мала енциклопедія нотаріуса. 2017. № 3(93). С. 59-71.

25. Ткаченко М. Суб'єктний склад договору довічного утримання. Актуальні проблеми держави і права. 2017. № 78. С. 163-170.

26. Ткаченко М.В. Істотні умови договору довічного утримання. Юридичний вісник. 2017. № 1. С. 165-273.

27. Чабаненко М. Договір купівлі-продажу посівів як різновиду незавершеного сільськогосподарського виробництва. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 3. С. 31-34.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

2. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 року № 5073-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 25. Ст. 252.

3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 року № 1952-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 51. Ст. 553.

4. Про застосування електронних контрольно-касових апаратів і товарнокасових книг при розрахунках із споживачами у сфері торгівлі,

громадського харчування та послуг: Закон України від 06.06.1996 року № 227-ВР в редакції від 13.07.2000 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 33. Ст. 155.

5. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року № 1023-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 30. Ст. 379.

6. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 року № 5007-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. №№ 19-20. Ст. 190.

7. Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1994 року № 172. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/172-94-п>.

8. Про затвердження переліку груп технічно складних побутових товарів, які підлягають гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, в цілях застосування реєстраторів розрахункових операцій: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 року № 231. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231-2017-п>.

9. Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 року № 833. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-п>.

10. Порядок гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни технічно складних побутових товарів, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 року № 506. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/506-2002-п>.

11. Порядок здійснення оптової та роздрібною торгівлі транспортними засобами та їх складовими частинами, що мають ідентифікаційні номери, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2009 року № 1200. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1200-2009-п>.

12. Правила торгівлі у розстрочку фізичним особам, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 року № 383. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/383-2011-п>.

13. Правила роздрібною торгівлі алкогольними напоями, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 липня 1996 року № 854. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/854-96-п>.

14. Правила роздрібною торгівлі непродовольчими товарами, затверджені Наказом Міністерства економіки України від 19.04.2007 року № 104. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1257-07>.

15. Правила роздрібною торгівлі продовольчими товарами, затверджені Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України 11.07.2003 року № 185. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0628-03>.

16. Правила продажу товарів на замовлення та поза торговельними та офісними приміщеннями, затверджені Наказом Міністерства економіки України 19.04.2007 року № 103. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1181-07>.

17. Правила роздрібною торгівлі тютюновими виробами, затверджені Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України

24.07.2002 року № 218. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0679-02>.

18. Рекомендації щодо організації продажу товарів за зразками, затверджені Наказом Міністерства економіки України від 20.07.2000 року № 152. URL: <http://www.uazakon.com/document/spart41/inx41574.htm>.

19. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972-2012 роки): станом на 01.11.2012 року / упоряд.: В.І. Борисова, І.П. Жигалкін, О.Н. Сибіга, П.В. Хотенець. Х.: Право, 2012. 376 с.

20. Вавженчук С.Я. Договірне право: Навч. посіб. / С.Я. Вавженчук. К.: КНЕУ, 2011. 584 с.

21. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Бондар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.: за ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.

22. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А.П. Гетьман, В.І. Борисова, О.П. Євсєєв та ін.; за ред. А.П. Гетьмана, В.І. Борисової. Х.: Право, 2012. 432 с.

23. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т.2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.

24. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1952 с.

25. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.

26. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-тє вид., перер. і доп. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

27. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.

28. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

29. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (керівник авт. колективу), Л.М. Баранова, Т.І. Бєгова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право. 2011. Т.2. 816 с.

30. Шлійко А.В. Організаційно-правові засади захисту прав споживачів: Навчальний посібник. Тернопіль, ТНЕУ. 2008. 300 с.

31. Яворська О.С. Договірні зобов'язання про передання майна у власність: цивільно-правові аспекти: монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 384 с.

Судова практика:

1. Аналіз судової практики з розгляду цивільних справ про захист прав споживачів (2009-2012 рр.): лист від 01.02.2013 року. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

2. Про визнання договору дарування недійсним та про поновлення права власності на квартиру: Постанова судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 21 жовтня 2015 року справа № 6-202цс15. URL:

<http://www.scourt.gov.ua>.

3. Про визнання договору дарування недійсним: Постанова судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 23 жовтня 2013 року справа № 6-109цс13. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

4. Про визнання договору дарування недійсним: Постанова судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 4 червня 2014 року справа 6-60цс14. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

5. Про визнання договору купівлі-продажу нікчемним: Постанова Верховного Суду України від 12 червня 2013 року справа № 6-50цс13. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

6. Про визнання права власності на об'єкти нерухомості та зобов'язання вчинити певні дії: Постанова Верховного Суду України від 24 червня 2015 року справа № 6-318цс15. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

7. Про розірвання договору довічного утримання: Постанова судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 25 грудня 2013 року справа № 6-142цс13. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

8. Про розірвання договору купівлі-продажу квартири з розстроченням платежу, припинення права власності на квартиру, зобов'язання повернути квартиру, визнання права власності на квартиру: Постанова Верховного Суду України від 18 вересня 2013 року справа № 6-75цс13. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

9. Про стягнення штрафних санкцій за поставку продукції неналежної якості та зобов'язання вивезти товар: Постанова Вищого господарського суду України від 20 березня 2013 року справа № 5016/1584/2012(20/44). URL: <http://document.cc.colocall.com/pro>.

10. Про визнання договору дарування недійсним: Ухвала судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 18 серпня 2010 року справа № 6-13122св09. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

Семінарське заняття 2. Договори про передачу майна у користування

Теоретичні питання

1. Поняття та загальна характеристика договору найму (оренди).
2. Договір прокату.
3. Договір найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди.
4. Договір найму (оренди) транспортного засобу.
5. Договір найму (оренди) житла.
6. Договір позички.

Питання для самоконтролю

1. Поняття договору найму (оренди).
2. Які ознаки дають підстави для виділу найму (оренди) в окремий тип договірних зобов'язань?
3. Сторони договору найму (оренди) та їх права і обов'язки.
4. Поняття та ознаки договору прокату.

5. Дайте визначення договору найму (оренди) земельної ділянки і розкрийте його характерні ознаки.

6. Поняття договору найму будівлі або іншої капітальної споруди і його характерні ознаки.

7. Дайте визначення договору оренди підприємства і охарактеризуйте його сутність.

8. Дайте визначення договору оренди транспортного засобу, охарактеризуйте його сутність.

9. Чим обумовлюється специфіка договору оренди транспортного засобу?

10. Чим договір позички відрізняється від інших договорів (наприклад, від договору найму (оренди), договору позики тощо)?

11. Назвіть характерні ознаки предмета договору позички.

Теми для написання рефератів

1. Історичні аспекти становлення правового інституту найму (оренди).

2. Особливості оренди державного та комунального майна.

3. Правовий статус піднаймача за договором найму.

4. Правова природа договору лізингу та його особливості.

5. Особливості користування приміщеннями житлових будинків та прибудинковими територіями.

6. Правовий статус наймача та членів його сім'ї за договором найму (оренди) житла.

7. Відмінність договору позички від договору найму (оренди), від договору позики та від договору зберігання.

Ситуаційні задачі

Задача № 1

3 січня 2014 року Селезньова домовилася з Іванівською про те, що остання надає їй в користування арфу строком на 6 місяців. Після спливу цього строку Іванівська не вимагала від Селезньової повернення арфи і Селезньова продовжувала нею користуватися. Плата за арфу вносилася нею щомісячно. 5 вересня 2018 року. Квартиру Селезньової з вини її сусіда було залито водою, арфа була пошкоджена. Іванівська звернулася з позовом до Селезньової, в якому вимагала стягнути вартість арфи. Селезньова заперечувала проти позову, посилаючись на те, що її вини у пошкодженні арфи немає, тому вона не повинна нести відповідальність за її пошкодження.

Ваша думка з цього приводу?

Задача 2

Акціонерне товариство «Агробуд» передало в найм акціонерному товариству «Трест 12» бетонозмішувач строком на 5 років. Із згоди наймодавця наймач передав бетонозмішувач у піднайм товариству з обмеженою відповідальністю «Зоря» строком на 3 роки. Через 6 місяців «Агробуд» і «Трест 12» вирішили розірвати договір найму за згодою сторін. Відповідно вони

зажадали повернення бетонозмішувача від ТОВ «Зоря». Останнє відмовилося повернути відповідний об'єкт, посилаючись на укладений договір піднайму строк якого ще не закінчився.

Вирішіть справу. Чи зміниться рішення, якщо:

1) договір найму був розірваний в зв'язку з несплатою наймачем плати за найм?

2) бетонозмішувач був зданий в піднайм без згоди наймодавця?

Задача 3

Підприємець Усатов уклав договір оренди порожнього гаража під склад товарів з Хвостовим. Орендна плата була внесена до передачі об'єкта договору. У призначений день Хвостов гараж не передав, оскільки виїхав в тривале відрядження. Усатов зазнав великих збитків, розміщуючи поставлену партію товару по різних торгових місцях. Після повернення Хвостова з відрядження Усатов зажадав від нього відшкодування збитків, заподіяних невиконанням ним умов договору оренди.

Чи правомірна вимога Усатова до Хвостова?

Чи має право Усатов не платити орендну плату за період з моменту укладення договору оренди до моменту фактичної передачі йому гаража Хвостовим?

Задача 4

Руденко уклав з Косенко договір майнового найму, відповідно до якого Косенко передав Руденко свій гараж для користування. Договір було укладено на 3 роки. Руденко орендував гараж для утримання у ньому своєї автомашини. Для цієї мети він відповідним чином дообладнав гараж, утепливши його. Через 1 рік Косенко продав будинок разом із гаражем Гребневу. Гребнев став вимагати від Руденка, щоб він негайно звільнив гараж, тому що гараж потрібен йому самому. Руденко відмовився звільнити гараж і став вимагати від Гребнева відшкодування витрат на переобладнання гаража у сумі 2000 грн. Гребнев відмовився відшкодувати витрати.

Яким чином необхідно вирішити спір?

Задача 5

До Матросова, що знімав квартиру за договором найму у Гулака, приїхали із села два приятелі і жили у нього більше року. Довідавшись про це, Гулак подав позов до суду про дострокове розірвання договору найму із Матросовим, оскільки той пустив пожити тимчасових мешканців без дозволу господаря та до того ж на такий тривалий строк. Одночасно він просив суд зобов'язати Матросова відшкодувати вартість ремонту забрудненої ним квартири.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 6

Фокін, орендувавши у Сивцова будинок з ванною на три літні місяці,

виявив, що у ванній був скол в місці зливу води і ванна не тримала воду. Він замінив ванну, а її вартість і вартість роботи по заміні ванни вирахував з орендної плати. Сивцов з цим не погодився і зажадав від Фокіна повної орендної плати.

*Що вправі був вимагати Фокін від Сивцова при виявленні скола у ванній?
Чи мав право Фокін вирахувати з орендної плати вартість нової ванни і вартість робіт по її установці?*

Задача 7

Косенко за договором найму здав квартиру Ломову, який влаштував у квартирі склад вогнебезпечних товарів, що мали сильний запах. Цими товарами Ломов торгував на ринку. Сусіди сказали про це Косенко, він подав до суду позов про дострокове розірвання договору найму, відшкодування грошових витрат на ремонт квартири, а також відшкодування моральної шкоди на користь сусідів.

Чи є протиправними дії Ломова?

Чи правомірні вимоги Косенко про дострокове розірвання договору найму та відшкодування матеріальної і моральної шкоди?

Яке рішення може прийняти суд?

Задача 8

Стеценко у зв'язку з закордонним відрядженням надав Черненко у тимчасове користування однокімнатну квартиру з усіма меблями та іншим майном. Черненко під час проживання в квартирі виконав такі роботи:

у ванній кімнаті облицював стіни кахельною плиткою;

у вхідні двері врізав новий замок;

облаштував балкон;

приладнав до вхідних дверей ящик для кореспонденції;

При поверненні Стеценка з відрядження Черненко звернувся до нього з вимогою про відшкодування вартості витрат. Стеценко відмовився виконувати такі вимоги.

Звільняючи квартиру, Черненко зняв з дверей ящик для кореспонденції, зняв замок з дверей. Проти таких дій Черненка Стеценко заперечував.

Як вирішити спір?

Задача 9

Каравайкин, не вказавши недоліки електричної пили, за договором позички передав її Клейнману, що будував собі будинок. При розпилюванні дошок Клейнман виявив, що диск у пили викривлений і розпил виходить нерівномірним, а мотор працює з явним перевантаженням. З відома Каравайкина Клейнман замінив диск новим і виставив рахунок до оплати за ремонт електричної пили. Каравайкин відмовився оплатити рахунок, мотивуючи це тим, що Клейнман і так користується електричною пилою безоплатно.

Хто має рацію: позичкодавець Каравайкин чи користувач Клейнман?

Задача 10

Фермер Кришкін за договором позички передав фермеру Коневу в справному стані вантажівку для одноразового перевезення кавунів в кооперативний магазин. По дорозі назад мотор вантажівки заглох і Конев попросив водія машини, що зустрілася, за платню відбуксирувати вантажівку в господарство Кришкіна. Останній зажадав від Конєва за свої кошти полагодити вантажівку, а Конєв відмовився і зажадав від Кришкіна сплатити вартість доставки йому зламаної вантажівки.

Чи зобов'язаний Конєв полагодити вантажівку за свої кошти?

Чи зобов'язаний Кришкін оплатити вартість доставки йому зламаної вантажівки?

Література для реферування:

1. Балан Я.В. До питання розірвання договору найму житла. Актуальні проблеми держави і права. 2010. Вип. 53. С. 263-267.
2. Балан Я.В. Права та обов'язки учасників договору найму (оренди) житла. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 59. С. 454-461.
3. Бойко Н.М. Відмінність договору позички від договору зберігання. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 3. С. 117-125.
4. Бойко Н.М. Зобов'язання, що виникають із договору прокату. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 8. С. 60-63. 43.
5. Болокан І.В. До питання про предмет та цивільно-правову характеристику договору прокату. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 2. Том 2. С. 13-17.
6. Вавженчук С.Я. Еволюція договору найму. Вісник господарського судочинства. 2012. № 3. С. 120-124.
7. Вилегжаніна В.В. Актуальні питання передачі об'єкта оренди за договором оренди землі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. № 3. С. 34-39.
8. Вилегжаніна В.В. Поняття та ознаки земельної ділянки як об'єкта оренди. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. Вип. 29. Том 1. С. 129-132.
9. Вилегжаніна В.В. Поняття та юридична характеристика договору найму (оренди) земельної ділянки. Митна справа. 2014. № 5(95). С. 96-103.
10. Вилегжаніна В.В. Порядок укладення договору найму (оренди) земельної ділянки та момент передачі об'єкта оренди. Актуальні питання публічного та приватного права. 2015. № 3(11). С. 82-90.
11. Гуйван П.Д. Окремі питання продовження дії договору майнового найму на новий строк. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 23. С. 125-128.
12. Договір оренди державного та комунального нерухомого майна: монографія / Ю.О. Серебрякова, М.Л. Шелухін; Донецький юридичний ін-т, Луганський державний ун-т внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. Донецьк: НОУЛДЖ, 2010. 183 с.

13. Калаур І. Договір у механізмі правового регулювання відносин з передання майна в користування. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. № 5. С. 75-84.
14. Калаур І.Р. Договірні зобов'язання з передання майна у користування: проблеми теорії і практики: монографія. Тернопіль, 2014. 424 с.
15. Калаур І.Р. Поняття договору найму у Стародавньому Римі та актах кодифікації цивільного законодавства на українських землях. Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 3. С. 1-7.
16. Калаур І.Р. Правові наслідки невиконання наймачем обов'язку вносити плату за користування майном. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 10-2. Том 1. С. 175-178. 44
17. Калаур І.Р. Правові наслідки порушення наймачем обов'язку щодо користування річчю, переданою у найм. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Вип. 22. Частина 1. Том 1. С. 151-154.
18. Калаур І. Правова природа договору позички як підстави для виникнення права на безоплатне користування річчю. Национальный юридический журнал: теория и практика. 2014. № 6(10). С. 127-131.
19. Калужний В. Цивільно-правовий захист при невиконанні договору найму житла. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 12. С. 15-20.
20. Кармаза О. Договір найму житла та договір оренди житла: їх співвідношення. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 2. С. 18-23.
21. Кармаза О. Концепції охорони та захисту житлових прав в Україні: матеріальний та соціальний аспекти: [монографія]. Миронівка: ПрАТ «Миронівська друкарня», 2013. 400 с.
22. Конюхова Є.О. Виникнення правовідносин із соціального найму (оренди) житла. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 10-1. С. 194-196.
23. Конюхова Є.О. Поняття та правова характеристика договору соціального найму (оренди) житла. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2013. Вип. 4 том 1. С. 89-92.
24. Крат В. Загальна характеристика строку договору найму. Мала енциклопедія нотаріуса. 2016. № 4(88). С. 64-69.
25. Кучерук К.І. Правова природа договору лізингу та його особливості. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С. 99-101.
26. Ментух Н. Види учасників лізингової діяльності та їх особливості. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 1. С. 84-87.
27. Ментух Н.Ф., Шевчук О.Р. Міжнародний лізинг: поняття та особливості. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 4. Том 1. С. 144-146.
28. Миньо М.М. Види договору найму за римським правом. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2012. Вип. 19. Том 2. С. 90-91.
29. Миньо М.М. Застосування термінів «найм» і «оренда» в римському приватному праві, їх рецепція та вживання в Україні. Вісник Львівського університету. 2013. Вип. 58. С. 88-94.

30. Морозова Ю.В. Проблеми визначення та характеристики договору оренди нежитлових приміщень, будівель, споруд. Право і безпека. 2017. № 1(64). С. 103-109.
31. Швидка В.Г. Суб'єктний склад договору найму (оренди) житла. Часопис цивілістики. 2015. Вип. 18. С. 153-156.
32. Швидка В.Г. Проблемні питання захисту цивільних прав наймача у відносинах приватного найму житла. Часопис цивілістики. 2017. Вип. 22. С. 73-77.
33. Швидка В.Г. Суб'єктний склад договору найму (оренди) житла. Часопис цивілістики. 2015. Вип. 18. С. 153-156.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
2. Повітряний кодекс: Закон України від 19 травня 2011 року № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. №№ 48-49. Ст. 536.
3. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. №№ 47-52. Ст. 349.
4. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 року № 2344-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 22. Ст. 105.
5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України в редакції від 01.07.2004 року № 1952-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 51. Ст. 553.
6. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 року № 3334-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. №№ 19-20. Ст. 159.
7. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 09.11.2017 року № 2189-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 1. Ст. 1.
8. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10.04.1992 року № 2269-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 30. Ст. 416.
9. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 року № 161-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1998. №№ 46-47. Ст. 280.
10. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 року № 2658-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 47. Ст. 25.
11. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015 року № 417-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 29. Ст. 262.
12. Про фінансовий лізинг: Закон України в редакції від 16.01.2004 року № 723/97- ВР. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 231.
13. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 року № 1440. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-p>.

14. Методика визначення мінімальної суми орендного платежу за нерухоме майно фізичних осіб, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 року № 1253. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1253-2010-п>.
15. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту, затверджене наказом Мінтрансу України 30.03.1998 року № 102. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98>.
16. Порядок надання у тимчасове користування громадянам предметів культурно-побутового призначення та господарського вжитку, затверджений Наказом Укрсоюзсервісу № 46 від 16.12.1999 року в редакції від 21.04.2000 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0025-00>.
17. Порядок оренди житла з викупом, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 року № 274. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/274-2009-п>.
18. Державний класифікатор будівель і споруд ДК 018-2000, затверджений наказом Держстандарту України від 17.08.2000 року № 507. URL: <http://www.uazakon.com/big/text320/pg1.htm>.
19. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972-2012 роки): станом на 01.11.2012 року / упоряд.: В.І. Борисова, І.П. Жигалкін, О.Н. Сибіга, П.В. Хотенець. Х.: Право, 2012. 376 с.
20. Вавженчук С.Я. Договірне право: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2011. 584 с.
21. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Бондар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.: за ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.
22. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А.П. Гетьман, В.І. Борисова, О.П. Євсєєв та ін.; за ред. А.П. Гетьмана, В.І. Борисової. Х.: Право, 2012. 432 с.
23. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т.2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с. 48
24. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. – 1952 с.
25. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.
26. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О.Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.
27. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.
28. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-те вид., перер. і доп. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
29. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (керівник авт.

колективу), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право. 2011. Т.2. 816 с.

Судова практика:

1. Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 29 травня 2013 року № 12. URL: <http://www.usnan.org.ua>.
2. Про визнання договорів оренди земельних ділянок недійсними: Постанова судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 4 лютого 2015 року справа № 6-222цс14. URL: <http://www.scourt.gov.ua>.

Семінарське заняття 3. Договори про виконання робіт

Теоретичні питання

1. Поняття та елементи договору підряду.
2. Права та обов'язки сторін за договором підряду.
3. Правові наслідки неналежного виконання умов договору підряду.
4. Поняття та особливості договору побутового підряду.
5. Права та обов'язки сторін за договором побутового підряду.
6. Правові наслідки неналежного виконання умов договору побутового підряду.
7. Поняття та особливості договору будівельного підряду.
8. Права та обов'язки сторін за договором будівельного підряду.
9. Правові наслідки неналежного виконання умов договору будівельного підряду.

Питання для самоконтролю

1. Питання та ознаки договору підряду.
2. Умови договору підряду.
3. Сторони договору підряду.
4. Зміст договору підряду.
5. Договір побутового підряду і його характерні ознаки.
6. Договір будівельного підряду і його характерні ознаки.

Теми для написання рефератів

1. Особливості суб'єктного складу договору підряду.
2. Співвідношення договору підряду та договору купівлі-продажу.
3. Співвідношення договору підряду та трудового договору.
4. Відповідальність підрядника та замовника за невиконання або неналежне виконання умов договору підряду.
5. Відмінність договору побутового підряду та договору будівельного підряду.
6. Особливості договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Член садового товариства Моїсеєнко уклав із робітниками будівельної організації Смирновим, Возним і Акуловим договір, який назвали трудовою угодою. Відповідно до нього робітники зобов'язались у вільний від роботи час збудувати на садовій ділянці Моїсеєнка з його, і, частково, з їхнього матеріалу, дерев'яний будинок на цегляному фундаменті. Хто і які саме матеріали надає - обумовлено в додатку до договору. Строк закінчення робіт був встановлений 20 травня.

До 18 травня будівництво було майже завершено, залишилося виконати лише незначні роботи по фарбуванню. Однак у ніч з 18 на 19 травня від удару блискавки будівля згоріла, залишився лише фундамент. Робітники почали вимагати від Моїсеєнка відповідної оплати виконаної роботи, посилаючись на те, що укладений договір був трудовим, також вони зажадали відшкодування вартості наданих ними матеріалів, що загинули під час пожежі.

Моїсеєнко відмовився задовольнити вимоги робітників, оскільки виконану ними роботу він не приймав, а також відмовився відшкодувати і вартість матеріалів, тому що загинули вони не з його вини.

Яка правова сутність відносин, що виникли між Моїсеєнком і робітниками?

Чи є підстави для задоволення вимог робітників і для заперечень з боку Моїсеєнка?

Задача 2

Голубков вирішив провести поточний ремонт своєї квартири в період літньої відпустки. З цією метою він уклав договір підряду з підприємцем Сологубом, який зобов'язався побілити стелю, переклеїти шпалери, пофарбувати вікна і двері. Ремонт повинен був проводитися з використанням матеріалів наданих Голубковим.

В ході роботи, при розведенні розчину для білення стелі, працівником Сологуба випадково був перекинутий бак. Розчин з бака вилився на підлогу. При цьому виявилися підмоченими рулони нових шпалер, які лежали на підлозі. Паркет після висихання пролитого розчину покоровився.

Голубков зажадав від Сологуба за свій рахунок купити нові шпалери і матеріали, що входять до складу білення, а також відремонтувати паркетну підлогу. Останній відмовився. Ремонт зупинився. До цього часу відпустка Голубкова закінчилася. Голубков подав позов до суду з вимогою про відшкодування збитків Сологубом, заподіяних неналежним виконанням ремонтних робіт, і відшкодування моральної шкоди в зв'язку з тим, що ним була використана відпустка на ремонт квартири, а мета не була досягнута.

Чи правомірною вимога Голубкова До Сологуба про відшкодування збитків і моральної шкоди?

Як обчислюватиметься ціна пошкодженого матеріалу Голубкова при винесенні рішення судом?

Яке рішення може винести суд?

Задача 3

Дегтярьов домовився із знайомим майстром телеательє про установку в його телевізор дистанційного блоку і відповідної антени за винагороду. Всі необхідні матеріали були надані Дегтярьовим.

Після того, як всі роботи були виконані, майстер на прохання Дегтярьова став перевіряти телевізор. Телевізор працював добре, проте при включенні відеомагнітофона з'ясувалося, що на екран подається тільки чорно-біле зображення. Майстер сказав, що необхідно встановити в телевізор блок PAL, тоді зображення від відеомагнітофона стане кольоровим. Дегтярьов повідомив, що у нього є цей блок, і попросив встановити його в телевізор, а також підключити систему дистанційного керування.

Після виконання всіх робіт майстер знову включив телевізор, проте при цьому телевізор згорів. Як з'ясувалося згодом, блок дистанційного керування був несправний і при підключенні відбулося коротке замикання. Майстер встановив блок, переданий Дегтярьовим, без відповідної перевірки.

Дегтярьов відмовився сплатити майстру обумовлену винагороду і зажадав виправлення телевізора за рахунок майстра.

Майстер, у свою чергу, зажадав виплатити обумовлену винагороду та заперечував проти виправлення телевізора, вважаючи, що провина за псування телевізора лежить цілком на Дегтярьові, який надав несправний блок.

Хто правий в цій суперечці? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що несправний блок майстер одержав в запечатаному вигляді з пломбами ОТК заводу-виготовлювача?

Задача 4

Підприємець Сєдов уклав з Борисовим договір на виконання робіт по ремонту квартири. Договором передбачалося, що Сєдов до 20 серпня зобов'язаний облицювати стіни ванної кімнати кахлем, відновити паркет, пофарбувати стелю і обклеїти стіни шпалерами. Всі роботи виконувалися з матеріалу замовника.

Сєдов доручив виконання всіх цих робіт товариству з обмеженою відповідальністю «Будівельник» за договором субпідряду. При здачі роботи 20 серпня з'ясувалося, що паркет настелений неякісно, є здуття, щілини, а кахельна плитка частково замінена на невідповідну за кольором. Борисов зажадав усунути недоліки в тижневий термін, а крім того, виплатити неустойку за неякісне виконання роботи. Сєдов заперечував проти сплати неустойки, оскільки в укладеному між ними договорі вона не передбачена. З приводу виправлення недоліків Сєдов рекомендував звернутися безпосередньо до товариства «Будівельник».

Яке рішення повинен винести суд? Чи зміниться рішення, якщо Сєдов доручив товариству «Будівельник» тільки облицювання ванної кімнати кахельною плиткою?

Задача 5

Ромашенко уклав з громадянином Петричевим договір про будівництво сараю. В договорі зазначалося, що позов з приводу відхилення підрядчика від умов договору, що погіршує роботу, може бути пред'явлений протягом 2 років з дня прийняття роботи.

Правомірні чи ні умови такого Договору?

Задача 6

За договором побутового підряду Безневинна зшила в ательє демісезонне пальто з свого матеріалу. Через шість місяців після прийняття виконаного замовлення пальто розійшлося по швам і стало непридатним для використання. Постраждала зажадала від ательє розпороти пальто, зшите гнилими нитками, а потім зшити його наново новими міцними нитками. Ательє відмовилося виконати цю роботу безкоштовно.

Чи має право Безневинна вимагати від ательє безоплатного усунення недоліків, виявлених під час використання результату його роботи?

Чи визначений термін позовної Давності Для вимог, що пред'являються у зв'язку з неналежною якістю роботи, і який цей термін?

Задача 7

Ательє індивідуального пошиття жіночого одягу зобов'язалося за ескізом Громової зшити для неї демісезонне пальто, а Громова зобов'язалася прийняти і оплатити цю роботу. Замовлення повинно було виконуватися з матеріалу, наданого Громовою, без примірки в прискореному порядку за п'ять днів. Ціна роботи - подвійна. Незвичність умов договору пояснювалася Громовою необхідністю швидкого від'їзду на тривалий термін до Німеччини.

Закрійниця Сисуєва, розкроюючи тканину, виявила по центру її пляму, яку при відпарюванні праскою видалити не вдалося. У зв'язку з цим Сисуєва прийняла рішення змінити фасон: замість розкльошонного пальто зшити пряме, оскільки дефект тканини не дозволяв виконати замовлення згідно з договором. Повідомити про своє рішення Громову Сисуєва не могла через відсутність телефону у замовниці, яка проживала за містом, а термін виконання замовлення переносити було не можна.

Який документ буде підтвердженням укладення даного договору і що повинно бути в ньому вказано?

Як буде визначена вартість матеріалу, наданого Громовою ательє ДЛЯ пошиття Демісезонного пальто?

Чи мала право Сисуєва змінити фасон замовленого пальта без узгодження з Громовою?

Чи зобов'язана Громова прийняти пальто, зшите не за її ескізом?

Як повинна вчинити Сисуєва у випадку відмови Громової прийняти зшите нею пальто?

Які права у Громової на відшкодування понесених витрат і моральної шкоди?

Задача 8

Салон чоловічого одягу «Добриня» зобов'язався Ліхрову зшити костюм «двійка». Робота повинна була виконуватися з матеріалу салону. Салон «Добриня» замість костюма «двійка» зшив костюм «трійка» і запропонував Ліхрову оплатити вартість не передбаченого договором жилета. Ліхров відмовився.

В який момент з метою захисту своїх інтересів (яких?) Віхров повинен оплатити вартість матеріалу салону «Добриня»?

Чи мав право Ліхров відмовитися від не замовленої роботи?

Як повинен вчинити салон «Добриня» при відмові Ліхрова прийняти і оплатити зшитий не передбачений Договором жилет?

Задача 9

Мешканка м. Біла Церква, пенсіонерка Дундарева, страждаючи викривленням ступенів ніг, замовила зимові чоботи в ортопедичній взуттєвій швацькій майстерні м. Києва, що належала підприємцю Васиному. При оформленні договору побутового підряду Дундарева вибрала за зразками необхідний матеріал, оплатила його вартість і роботу. У призначений термін замовлення виконано не було. Причиною невиконання замовлення в строк послужила відсутність кольору шкіри, вибраного Дундаревою. У повторно призначений термін чоботи були готові. Проте при примірці один чобіт виявився вузьким в підйомі правої ноги. До того ж при знятті правого чобота зламалася блискавка.

Дундарева зажадала від Васиного повторного виготовлення правого чобота з матеріалу такої ж якості як і лівий чобіт. Васин не погодився і запропонував розтягнути вузький чобіт, але Дундарева відмовилася, оскільки після розтяжки, чобіт, на її думку, буде неповноцінним. Дундарева в судовому порядку зажадала розірвання договору побутового підряду, який був укладений з Васином, а також повернення грошей, сплачених нею за сировину і роботу та відшкодування моральної шкоди, оскільки неодноразові поїздки до Києва для неї були виснажливими.

Чи правомірно була вимога Дундаревої до Васиного про повторне виготовлення правого чобота?

Чи могла вплинути розтяжка чобота на його якість, як це було заявлено Дундаревою?

Чи правомірна вимога Дундаревої до Васиного про відшкодування моральної шкоди?

Яке рішення може прийняти суд?

Задача 10

Музикант Лащук І. 10 червня відбував із міста Дніпропетровська на гастролі в місто Харків. Йому необхідний був костюм, який він замовив із свого матеріалу в ательє «Люкс». Вартість роботи встановлена в розмірі 355 грн., термін виготовлення призначений на 8 червня, а перша примірка на 2 червня.

Лащук з'явився на примірку вчасно, але йому стало відомо, що закрійник Дашков виконав роботу частково і захворів. Завідуючий ательє пояснив, що

іншої особи, яка може замінити Дашкова немає. Після цього Лащук домовився з приватним майстром, який закінчив роботу вчасно, але призначив ціну в розмірі 410 грн.

Лащук І. звернувся до ательє з вимогою сплатити йому різницю між вартістю роботи у приватного та в ательє. Директор ательє відмовився задовольнити його вимоги, посилаючись на те, що Дашков приступив до роботи 6 червня і в нього була можливість закінчити роботу вчасно.

Як вирішити спір?

Задача 11

Молокозавод уклав договір будівельного підряду з будівельно-монтажним підприємством, яке зобов'язалося у встановлений договором термін за завданням молокозаводу побудувати фундамент і змонтувати на ньому нову автоматичну лінію з розливу молока в пакети і забезпечити її експлуатацію протягом шести місяців.

В ході роботи молокозавод виявив помилки в технічній документації і вніс до неї зміни. Ці зміни викликали додаткові роботи по переробці фундаменту з частковим демонтажем змонтованої автоматичної лінії. Вартість додаткових робіт перевищила на двадцять відсотків загальну вартість будівництва, вказану в кошторисі. Підприємство зажадало від молокозаводу в судовому порядку перегляду кошторису і відшкодування витрат, які понесені ним у зв'язку зі встановленням і усуненням дефектів в технічній документації.

На основі якого Документа молокозавод мав право вносити зміни в технічну Документацію, якщо викликані цим додаткові роботи по вартості перевищують на 20% загальну вартість будівництва, вказану в кошторисі?

На якій підставі підприємство зажадало від молокозаводу перегляду кошторису і відшкодування витрат?

Яке рішення може винести суд?

Задача 12

Будівельна бригада підприємця Сальвіна, що займається будівельними роботами, за договором будівельного підряду, укладеного з птахофабрикою, зобов'язалася у встановлений договором термін побудувати за її завданням на її території новий цех. Обов'язок по забезпеченню будівництва цеглою і цементом взяла на себе птахофабрика. Будівельники доставили і встановили на території птахофабрики вагончик для використання його для побутових цілей, а птахофабрика на їх прохання здійснила тимчасове підведення до нього мереж електропостачання і водопостачання.

В ході будівельних робіт Кальвін виявив, що цегла поступає перепалена і низької якості, а цемент «слабкий», малопридатний для зовнішніх робіт. Сальвін повідомив адміністрацію птахофабрики, що будівельний матеріал, що ними поставляється, непридатний для використання без погіршення якості виконуваних робіт і просив поставляти матеріал від інших виробників. Проте адміністрація птахофабрики відмовилася від заміни своїх постачальників, оскільки вже оплатила їх послуги.

Сальвін подав в суд позов до птахофабрики з вимогою про розірвання договору будівельного підряду і оплаті ціни договору, пропорційно виконаній частині роботи. Свою вимогу Сальвін мотивував тим, що цех, побудований з матеріалу низької якості, може незабаром руйнуватися, і він не хоче бути за це відповідальним. Птахофабрика подала зустрічний позов до Сальвіна з вимогою про оплату вартості тимчасового підведення до вагончика будівельників мереж електропостачання і водопостачання, а також пред'явила рахунки за користування електроенергією і водою. При цьому птахофабрика посилалася на те, що вимог про надання таких послуг Сальвіну в договорі будівельного підряду немає.

Чи правомірна вимога підприємця Сальвіна до птахофабрики про розірвання договору будівельного підряду і сплаті ціни договору, пропорційно виконаній частині роботи, внаслідок низької якості будівельного матеріалу?

Чи правомірна вимога птахофабрики до підприємця Кальвіна про оплату вартості тимчасового підведення до вагончика будівельників мереж електропостачання і водопостачання, а також оплати рахунків за користування електроенергією і водою?

Яка із сторін несла б відповідальність за заподіяні збитки у випадку, якщо б Сальвін, після попередження замовника про низьку якість наданого їм будівельного матеріалу, продовжив би будівництво цеху, який би через деякий час зруйнувався?

Яке рішення може винести суд?

Задача 13

Муравкін уклав договір підряду з бригадиром будівельної бригади Пузовим на будівництво гаражу на своїй земельній ділянці. Будівельний матеріал для роботи він надав. Пузов після виконання роботи залишки матеріалу продав на сторону, а виручені гроші пропив разом з бригадою. Все це відбувалося на очах у сусідів. Дізнавшись про це, Муравкін зменшив ціну роботи на величину вартості викраденого матеріалу і пригрозив Пузову, що може подати на нього в суд за крадіжку.

Чи правомірні Дії Муравкіна?

Як повинен вчинити Пузов у випадку, якщо в нього залишається невитрачений матеріал Муравкіна?

Задача 14

Дорожкін уклав договір підряду з будівельною організацією про зведення будинку поблизу берега річки. Робота повинна виконуватися за кошти підрядника. В кінці зими підрядник завіз на місце необхідні матеріали, а на початку весни вода в річці піднялася, вийшла з берегів і затопила їх. Цемент зіпсувався. Підрядник зажадав від Дорожкіна сплатити вартість зіпсованого цементу, мотивуючи це тим, що будинок будується на низькому місці ділянки, у той час коли його потрібно будувати на високому місці. Дорожкін відмовився, вказавши на те, що підрядник міг цей цемент зберігати на високому місці ділянки, а не на низині.

Чи підлягає вимога підрядника задоволенню?
В якому випадку робота виконується за кошти підрядника?

Задача 15

АТ «Лотос» уклало договір підряду з будівельною фірмою про будівництво триповерхового торговельного комплексу. Будівельні роботи тривали 14 місяців. Об'єкт був зданий в строк. Про здачу торговельного комплексу в експлуатацію був складений відповідний акт.

Через 7 місяців товариство виявило, що протікає дах, в кімнатах третього поверху стало неможливо працювати, а частина товару, що знаходилася в одній з кімнат третього поверху, стала непридатною (товар був підмочений водою). Товариство запропонувало фірмі негайно ліквідувати недоліки і відшкодувати вартість товару, який став непридатним для використання.

Фірма відремонтувала дах торговельного комплексу, а відшкодувати вартість непридатного для використання товару відмовилася, посилаючись на те, що складські приміщення знаходяться на першому поверсі, тому товариству необхідно було зберігати товар не на третьому поверсі, а в спеціально обладнаних для цього приміщеннях.

Як вирішити справу?

Література для реферування:

1. Актуальні аспекти договірних відносин у сфері інтелектуальної власності: збірник матеріалів науково-практичного семінару / колектив авторів: К.: НДІ ІВ НАПрРУ, «Лазурит-Поліграф», 2010. 170 с.
2. Банасевич І.І. Договір побутового підряду як вид споживчого договору. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2013. Вип. 33. С. 61-68.
3. Банасевич І.І. Організаційно-правові передумови укладення договору будівельного підряду. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. № 4(8). С. 117-126.
4. Басовська А. Права підрядника та кореспондуючі їм обов'язки замовника за договором побутового підряду. Юридична Україна. 2013. № 9. С. 57-61.
5. Біленко М. Предмет договору будівельного підряду. Юридична Україна. 2013. № 10. С. 53-58.
6. Біленко М.С. Договір будівельного підряду в цивільному праві України: монографія. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2014. 180 с.
7. Біленко М.С. Підстави набуття права власності на об'єкт будівництва. Приватне право і підприємництво. 2015. Вип. 14. С. 130-134.
8. Біленко М.С. Правова природа договору будівельного підряду. Приватне право і підприємництво. 2014. Вип. 13. С. 104-107.
9. Вавженчук С. Істотні умови договору будівельного підряду. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 8. С. 9-13.
10. Великанова М.М. Правова природа договору підряду на проведення

проектних та пошукових робіт. Юридичний вісник. 2010. № 2(15). С. 33-35.

11. Гриняк А. Договірне регулювання підрядних відносин у підприємницькій діяльності. Підприємництво, господарство і право. 2015. № 9. С. 3-7.

12. Гриняк А. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 4. С. 18-

20.

13. Гриняк А. Правова природа договору будівельного підряду (окремі аспекти). Право та управління. 2011. № 1. С. 80-87.

14. Гриняк А. Ціна як звичайна умова договору підряду. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 7. С. 15-18.

15. Гриняк А.Б. Особливості правового регулювання відносин за договорами підряду: монографія / Відп. ред. В.В. Луць. К.: НДІ приватного права підприємництва НАПрН України, 2011. 300 с.

16. Гриняк А.Б. Структура механізму правового регулювання підрядних договірних відносин. Вісник Академії адвокатури України. 2012. № 2(24). С. 89-95.

17. Гриняк А.Б. Теоретичні засади правового регулювання підрядних зобов'язань у цивільному праві України: монографія. К.: НДІ приватного права підприємництва НАПрН України, 2013. 374 с.

18. Грищенко Г.М. Господарсько-правове регулювання організації і здійснення капітального будівництва в Україні: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2012. 210 с.

19. Ізарова І.О. Істотні умови договору підряду на виконання проектних робіт. Право України. 2010. № 11. С. 90-96.

20. Ізарова І.О. Правова природа договорів підряду у сфері проектування. Держава і право. 2011. Вип. 53. С. 360-365.

21. Кушерець Д.В. Окремі аспекти охорони та захисту майнових прав сторін в договорах про виконання робіт. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 1. Том 2. С. 22-24.

22. Лукасевич-Крутник І. Сторони у договорі підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Підприємництво, господарство і право. 2008. № 8. С. 21-24.

23. Лукасевич-Крутник І.С. Відповідальність замовника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Адвокат. 2012. № 2(137). С. 34-38.

24. Лукасевич-Крутник І.С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: монографія. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2012. 179 с.

25. Лукасевич-Крутник І.С. Суб'єктний склад договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Адвокат. 2012. № 7(142). С. 31-36.

26. Лукасевич-Крутник І.С. Юридична природа договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Університетські наукові записки. 2007. № 1(21). С. 152-157.

27. Недошовенко А. Судовий порядок укладання договору будівельного підряду. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 6. С. 52-60.

28. Недошовенко А.О. Загальний і спеціальний порядок укладення договору будівельного підряду. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 55. Том 1. С. 133-138.

29. Олюха В.Г. Договір підряду: навч. посіб. Одеська нац. юрид. академія, Криворізький навчальний центр. Кривий Ріг: Вид. дім, 2010. 182 с.

30. Олюха В.Г. Оптимізація капітального будівництва: господарсько-правові проблеми: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 302 с.

31. Римар Б.А. Співвідношення трудового договору із суміжними цивільно-правовими договорами. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2013. Вип. 3. Том 1. С. 145-148.

32. Теоретичні та практичні аспекти розгляду судами спорів, що виникають із договорів підряду: монографія / [Берестова І.Е., Бобрик В.І., Великанова М.М. та ін.]; за заг. Ред. Академіка НАПрН України В.В. Луця, наук. ред. А.Б. Гриняк. К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2010. 320 с.

33. Шаповалова О.В. Договір підряду на капітальне будівництво як правова форма господарських зв'язків на умовах партнерства. Юридична наука, практика і освіта. 2010. № 1. С. 32-39.

34. Шишка Р.Б. Поняття та характеристика договору про проведення ландшафтно-дизайнерських робіт. Міжнародний юридичний вісник. 2014. № 1(1). С. 184-188.

35. Яновицька Г.Б. Споживчий характер підрядних договорів. Правові новели: науковий юридичний журнал. 2018. № 4. С. 122-128.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

2. Господарський кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 18-22. Ст. 144.

3. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20.05.1999 року № 687- XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 31. Ст. 246.

4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 року № 2806-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 48. Ст. 483.

5. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року № 1023- XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 30. Ст. 379.

6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 року № 1560- XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 646.

7. Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 року № 2780- XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 52. Ст. 683.

8. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 року № 848- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 3. Ст.

25.

9. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 року № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 34. Ст. 343.

10. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 року № 978-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 52. Ст. 377.

11. Порядок виконання підготовчих та будівельних робіт, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 року № 466. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/466-2011-п>.

12. Порядок державного фінансування капітального будівництва, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 року № 1764. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1764-2001-п>.

13. Порядок затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 року № 560. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/560-2011-п/ed20120425>.

14. Порядок здійснення державного архітектурно-будівельного контролю, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 року № 553. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/553-2011-п>.

15. Про затвердження Загальних умов укладення на виконання договорів підряду в капітальному будівництві: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2005 року № 668. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/668-2005-п>.

16. Про ліцензування господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 року № 1396. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1396-2007-п>.

17. Правила побутового обслуговування населення, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 року № 313. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/313-94-п>.

18. Правила визначення вартості будівництва: ДСТУ Б Д.1.1. 1:2013. (Національний стандарт України). [Чинний від 2014-01-01]. К.: Мінрегіон України, 2013. 93 с.

19. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972-2012 роки): станом на 01.11.2012 року / упоряд.: В.І. Борисова, І.П. Жигалкін, О.Н. Сибіга, П.В. Хотенець. Х.: Право, 2012. 376 с.

20. Вавженчук С.Я. Договірне право: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2011. 584 с.

21. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Бондар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова та ін.: за ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.

22. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А.П. Гетьман, В.І. Борисова, О.П. Євсєєв та ін.; за ред. А.П. Гетьмана, В.І. Борисової. Х.: Право, 2012. 432 с.

23. Луць В.В. Контракти у підприємницькій діяльності: [навч. посіб]. 2-

ге вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2008. 576 с.

24. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т.2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.

25. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1952 с.

26. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.

27. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О.Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

28. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.

29. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-тє вид., перер. і доп. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

30. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (керівник авт. колективу), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право. 2011. Т.2. 816 с.

Семінарське заняття 4. Договори про надання послуг

Теоретичні питання

1. Поняття послуги та договорів про надання послуг.
2. Поняття та умови договору про надання послуг.
3. Зміст договору про надання послуг та його виконання.
4. Договір перевезення.
5. Договір транспортного експедирування.
6. Договір доручення.
7. Договір комісії.
8. Договір управління майном.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «послуга».
2. Нормативно-правове регулювання правовідносин за договором перевезення.
3. Види договорів перевезення.
4. Договір перевезення пасажирів і багажу.
5. Договір перевезення у прямому змішаному сполученні.
6. Цивільно-правова відповідальність за порушення транспортних договорів.
7. Дайте визначення договору транспортного експедирування.
8. Дайте визначення договору доручення.
9. Визначте юридичну характеристику договору доручення.
10. У чому полягають зміст договору комісії та умови його виконання?
11. У чому полягають зміст договору доручення та його основні умови?

Теми для написання рефератів

1. Особливості суб'єктного складу договорів перевезення.
2. Поняття та особливості договору чартеру (фрахтування).
3. Особливості укладення і форми договору перевезення пасажирів та багажу.
4. Підстави та порядок звільнення перевізника від відповідальності.
5. Загальні та спеціальні підстави припинення договору доручення.
6. Договір доручення та договір комісії: питання розмежування.
7. Співвідношення правових понять «представництво», «посередництво», «комісія» та «агентування».

Ситуаційні задачі

Задача 1

На адресу трикотажної фабрики залізницею надійшло дві партії товарів. У першій партії, що прибула на станцію призначення на 10 днів пізніше триденного терміну доставки, вантаж виявився пошкодженим, у другій була виявлена недостача кількох ящиків. На підставі комерційних актів, складених при одержанні вантажу, фабрика зажадала від залізниці відшкодування збитків і сплати штрафу за прострочення доставки вантажу в сумі 10 178 грн. (за перевезення першої партії вантажу стягнена плата в розмірі 516 грн.). В суді представник залізниці пояснив, що дана ситуація виникла у зв'язку з аварією товарного складу, який перевозив вантаж, отже, згідно з Цивільним кодексом України залізниця повинна бути звільнена від відповідальності за цю недостачу. Слід урахувати, на його думку, що позивач не подав претензії до залізниці про стягнення вартості частини вантажу, якої бракує.

Дати аналіз доказів залізниці. Яке повинне бути рішення господарського суду? Визначити розмір штрафу за прострочення доставки вантажу, а також розмір збитків. В якому обов'язі залізниця відшкодовує збитки клієнта?

Задача 2

Міжобласній базі був відправлений залізницею ліс-кругляк. Вантаж на станцію призначення не прибув. Вважаючи вантаж загубленим, база пред'явила претензію до управління залізниці про відшкодування 58 000 грн. (вартість вантажу). Залізниця відхилила претензію, і вказала, що вантаж помилково виданий будтресту, якому і належить пред'явити претензію про сплату вартості вантажу. Незважаючи на те, що у справі не було доказів про переадресування вантажу і було не зрозуміло, з дозволу кого його передано будтресту, суддя звільнив від відповідальності перевізника, а вартість загубленого вантажу і держмити стягнув із будтресту.

Дати заключення з приводу рішення господарського суду.

Задача 3

Ліспромгосп відвантажив лісоторговельній базі вагон ялинок до нового року. Залізниця доставила їх одержувачу другого січня, коли вони втратили

цінність. Вартість ялинок складала 42 000 грн. Одержувач прийняв ялинки. У зв'язку з неможливістю їх продажу населенню база продала ялинки парфумерній фабриці для виготовлення екстракту за 20 000 грн. Одночасно база подала позов до залізниці про сплату штрафу за прострочення доставки вантажу на п'ять днів і стягнення збитків, завданих базі.

Яке рішення повинен прийняти господарський суд?

Задача 4

Організація, яка виконує функції професійного зберігача (овочева база), прийняла на зберігання від фермера Малашенка 10 тонн цибулі. Після закінчення терміну договору виявилось, що, незважаючи на виконання овочевою базою усіх своїх зобов'язань, зазначених у договорі, частина цибулі (2 тонни) стала непридатною. Фермер вимагав відшкодувати йому збитки: вартість цибулі та недержаний прибуток від її продажу. Представник овочевої бази пояснив, що псування цибулі відбулося внаслідок рясних дощів у період зберігання і, незважаючи на всі прийняті заходи, зашкодити цьому не вдалося.

Відшкодувати збитки він відмовився, вважаючи, що вини бази у псуванні цибулі не було, однак, база згодна продати фермеру 2 тонни іншої цибулі зі своїх запасів. Фермер від такої пропозиції відмовився.

Як слід вирішити спір?

Задача 5

Прийшовши на заняття в плавальний басейн, Миколаєв побачив, що гардероб в басейні не працює. Оскільки в роздягальню у верхньому одязі не впускали, Миколаєв залишив своє пальто і шапку на вішалці в непрацюючому гардеробі, як це робили інші відвідувачі.

Вийшовши після занять, Миколаєв виявив, що його пальто та шапка зникли. Він звернувся до директора басейну з вимогою компенсувати вартість вкраденого майна. Директор вважав, що Миколаєв сам винний у викраденні, оскільки прийшов в дуже дорогому пальто та залишив речі без нагляду. Що стосується непрацюючого гардероба, то адміністрація басейна за його роботу не відповідає, так як він обслуговується працівниками комбінату «Трудпром», гардеробниця якого в день зникнення речей захворіла. На підтвердження своїх слів директор пред'явив акт і телефонограму з комбінату «Трудпром» про хворобу гардеробниці.

Миколаєв подав позов до суду про стягнення з басейна і комбінату «Трудпром» вартості втраченого майна солідарно.

Чи задовольнить суд позов?

Задача 6

Сільськогосподарський кооператив (СК) здав у серпні на зберігання до хлібоприймального пункту (ХПП) 100 тонн пшениці другого класу строком на три місяці уклавши договір зберігання.

У жовтні голова СК звернувся до ХПП із вимогою видати 50 тонн пшениці для розрахунків за придбану техніку. Керівник ХПП відмовив у видачі

пшениці до настання строку зазначеного в договорі зберігання, посилаючись на те, що пшениця перейшла у власність ХПП на строк дії договору, і запропонував замість пшениці другого класу пшеницю нижчого класу, але в більшій кількості. Голова СК звернувся з позовом до суду.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 7

Сахаров при оформленні свого вселення в номер у готелі поставив свій підпис в ознайомленні з правилами готелю. У них було вказано, що останній не несе відповідальності за незбереження речей осіб, які проживають в номерах. Вночі з його номера було викрадено шкіряне пальто, тільки що куплені нові шкіряні черевики та електробритва. Сахаров зажадав від адміністрації готелю відшкодування вартості вкрадених у нього речей. Адміністрація готелю відмовилася, посилаючись на свої правила.

Чи звільняє готель від відповідальності зроблене ним оголошення про те, що він не бере на себе відповідальність за незбереження речей постояльців?

Чи має право постоялець готелю вимагати від адміністрації готелю відшкодування збитків, пов'язаних із зникненням речей з номера у випадку, якщо він знає, що готель не несе відповідальності за це?

Чи відповідає готель за втрату грошей, прийнятих ним на зберігання?

Література для реферування:

1. Бірюков В.І. Порівняльний аналіз договорів доручення і комісії як підвидів договору про надання послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2012. Випуск 19. Том 2. С. 14-16.
2. Волкова А.В. Правова природа договору міжнародного комбінованого перевезення вантажів. *Вісник Запорізького національного університету*. 2013. № 1(1). С. 53-56.
3. Горян Е.В., Горян К.В. Забезпечення прав пасажирів при здійсненні міжнародних повітряних перевезень (порівняння законодавства України та ЄС). *Часопис Академії адвокатури України*. 2011. № 4(13). С. 1-7.
4. Дзюбенко О.Л. Особливості правового регулювання договорів перевезення. *Адвокат*. 2012. № 11(146). С. 31-34.
5. Дихта Н.М. До питання про предмет договору доручення. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2. С. 84-88.
6. Дихта Н.М. Проблемні питання тріади «представництво - довіреність - договір доручення». *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 25. С. 10-15.
7. Дихта Н.М. Спеціальні підстави припинення договору доручення за цивільним законодавством України. *Актуальні проблеми Держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 551-559.
8. Дихта Н.М. Укладення договору доручення за цивільним законодавством України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Випуск 34. Том 1. С. 87-90.
9. Діковська І. Види міжнародних перевезень: нормативний і доктринальний підходи. *Вісник Київського національного університету ім.*

Тараса Шевченка. 2011. Вип. 88. С. 54-57.

10. Єременко О. Деякі аспекти міжнародних автотранспортних перевезень. *Бізнес. Бухгалтерія*. 2011. № 21. С. 41-43.

11. Кадала В.В. Історичний розвиток залізниць та їхнє місце в транспортному комплексі України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № С. 81-85.

12. Козирєва В.П. Відповідальність перевізника в авіації. *Правовий тиждень*. 2016. № 3(89). С. 21-27.

13. Колянковська Т. Правове становище вантажоодержувача в договорі перевезення вантажу. *Юридичний вісник*. 2013. № 2. С. 54-60.

14. Кужко О. Коносамент як правова підстава для видачі вантажу за договором перевезення вантажу морським транспортом в сучасних умовах. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. № 2(16). С. 70-73.

15. Кужко О.С. Підстави звільнення від відповідальності в договорі перевезення вантажу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. № 5. С. 114-117.

16. Кужко О.С. Підстави звільнення від відповідальності в договорі перевезення вантажу морським транспортом. *Право і суспільство*. 2015. № 4 частина 4. С. 85-90.

17. Кужко О.С. Сторони у договорі перевезення вантажу. *Часопис цивілістики*. 2013. Вип. 15. С. 104-108.

18. Лідовець Р.А. Публічний інтерес у цивільному праві на прикладі правового регулювання відповідальності у договорі перевезення вантажу. *Часопис Національного університету «Острозька акаДемія»*. 2012. № 2(6). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/121>.

19. Лукасевич-Крутник І. Одержувач вантажу як учасник договірних відносин із надання транспортних послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 8-13.

20. Лукасевич-Крутник І.С. Види договорів перевезення за Цивільним кодексом України. *Науковий вісник Херсонського Державного університету*. 2016. Випуск 4. Том 1. С. 64-67.

21. Мамчур Л.В. Інформаційне забезпечення договору перевезення пасажирів повітряним транспортом. *Юридичний вісник*. 2012. № 3(24). С. 27-32.

22. Мануїлова К.В. Міжнародна уніфікація норм про відповідальність за шкоду, заподіяну під час повітряного перевезення. *Митна справа*. 2014. № 6(96). С. 12-18.

23. Михалюк О. Особливості виконання договору доручення третьою особою. *Право України*. 2013. № 5. С. 398-404.

24. Недокус М.О. Цивільно-правове регулювання перевезення небезпечних вантажів автомобільним транспортом. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 1. Том 1. С. 163-166.

25. Некіт К.Г. Правовий статус довірчого власника за цивільним законодавством України. *Науковий вісник Херсонського Державного університету*. 2014. Випуск 1. Том 1. С. 167-171.

26. Несімко О.Д. Особливості договору чартеру повітряного судна.

Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2015. № 824. С. 101-104.

27. Полтавський О.В. До питання про фідучіарний характер договірних представницьких відносин. *Форум права*. 2012. № 1. С. 788-793.

28. Радчук О.П. Особливості правового регулювання міжнародних автомобільних перевезень. *Форум права*. 2014. № 3. С. 307-311.

29. Раскалей М.О. Міжнародні повітряні перевезення. Український аспект. *Учёные записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. 2013. Том 26(65). № 2-1 (Ч. 2). С. 419-425.

30. Рябікін Д.А. Вина як підстава для відповідальності морського перевізника. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 73. С. 304-309.

31. Рябікін Д.А. Основні особливості договорів міжнародного морського перевезення вантажів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 22. Частина I. Том 1. С. 216-219.

32. Савич О.В. Порівняльно-правова характеристика портового й міжпортового буксирування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 1. Том 1. С. 193-197.

33. Самойленко Г.В. Особливості реалізації принципу свободи договору в договорі перевезення пасажирів. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 2. С. 84-89.

34. Самойленко Г.В. Правова природа оплатних та безоплатних договорів перевезення пасажирів. *Право і суспільство*. 2016. № 2(3). С. 72-77.

35. Северінова Ю.В. Особливості юридичної характеристики договору перевезення пасажирів залізничним транспортом. *Приватне право в умовах глобалізації: традиційні цінності та європейські перспективи: збірник наукових праць*. Миколаїв: Іліон. 2014. С. 111-114.

36. Серая А.К. До питання співвідношення довіреності і договору доручення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 33-37.

37. Сірко Р.Б. Договір перевезення пасажирів залізничним транспортом: проблемні питання. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. № 1. С. 68-78.

38. Сірко Р.Б. Зміст договору перевезення вантажу залізничним транспортом за законодавством України. *Митна справа*. 2014. № 1. С. 136-143.

39. Сірко Р.Б. Цивільно-правова відповідальність пасажирів за договором перевезення пасажирів та багажу залізничним транспортом. *Часопис цивілістики*. 2014. № 16. С. 213-218.

40. Столярський О.В. Правове регулювання міжнародних перевезень: навч. посіб. Київ. Знання, 2012. 318 с.

41. Цивільно-правове регулювання перевезень пасажирів таксі: монографія / О.Н. Нечипуренко, С.В. Резніченко, Г.В. Самойленко. Одеса: ОДУВС, 2010. 188 с.

42. Цірат Г.В. Регулювання затримки рейсу за Монреальською конвенцією 1999 року та правилами перевезення пасажирів і багажу. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 462-467.

43. Цюра В.В. Представництво, посередництво, комісія та агентування:

співвідношення правових понять. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № С. 84-88.

44. Чухрай Т. Правова природа договору фрахтування (чартеру). *Актуальні проблеми Держави і права*. 2010. Вип. 53. С. 339-345.

45. Шумська М.Л. Правове регулювання договору перевезення повітряним транспортом. *Аеро. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 123-126.

46. Яновицька А.В. Форма договору міжнародного перевезення вантажів автомобільним транспортом. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 142-145.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості ВерховноїРаДи України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
2. Господарський кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості ВерховноїРаДи України*. 2003. №№ 18-22. Ст. 144.
3. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 року № 3393-VI. *Відомості ВерховноїРаДи України*. 2011. № 48-49. Ст. 536.
4. Кодекс торговельного мореплавства від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР. *Відомості ВерховноїРаДи України*. 1995. №№ 47-52. Ст. 349.
5. Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів від 24 квітня 1980 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_189.
6. Конвенція щодо уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень зі змінами відповідно до глави I Гаагського протоколу від 19 жовтня 1960 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
7. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 року № 2344-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 22. Ст. 105.
8. Про Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації: Закон України від 21 березня 2017 року № 1965-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 16. Ст. 199.
9. Про залізничний транспорт: Закон України від 4 липня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 40. Ст. 183.
10. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року № 1023-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379.
11. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.
12. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5 липня 2012 року № 5080-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 29. Ст. 337.
13. Про морські порти України: Закон України від 17 травня 2012 року № 4709-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 7. Ст. 65.
14. Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування: Закон України від 23.02.2012 року № 4442-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 49. Ст. 553.
15. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 6 квітня 2000 року № 1644-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 8. Ст. 222.
16. Про транзит вантажів: Закон України від 20 жовтня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 51. Ст. 446.
17. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 31. Ст. 241.
18. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.
19. Статут внутрішнього водного транспорту СРСР, затверджений постановою Ради Міністрів СРСР від 15 жовтня 1955 року № 1801. URL:

- <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1801400-55>.
20. Статут автомобільного транспорту Української РСР, затверджений Постановою Ради Міністрів УРСР від 27 червня 1969 року № 401. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-69-п>.
  21. Статут залізниць України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 року № 457 в редакції від 09.01.2015 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/457-98-п>.
  22. Правила повітряних перевезень пасажирів і багажу затверджені наказом Міністерства інфраструктури України № 735 від 30.11.2012 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2219-12>.
  23. Правила повітряних перевезень вантажів затверджені наказом Державіаслужби № 186 від 14.03.2006 в редакції від 08.01.2013 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-06>.
  24. Правила перевезення швидкопсувних вантажів, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 9 грудня 2002 року № 873 в редакції від 01.07.2011 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1031-02>.
  25. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажу та пошти залізничним транспортом України, затверджені наказом Мінтрансв'язку України від 27 грудня 2006 року № 1196 в редакції від 06.05.2016 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07>.
  26. Правила надання послуг у морських портах України, затверджені Наказом Міністерства інфраструктури України № 348 від 05.06.2013 р.; зареєстр. в Міністерстві юстиції України 15.08.2013 року за № 1401/23933. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1401-13>.
  27. Тарифи на перевезення пасажирів, багажу і вантажобагажу залізничним транспортом у внутрішньому сполученні, затверджені наказом Міністерства інфраструктури України від 20.04.2018 року № 184. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0577-18>.
  28. Вавженчук С.Я. Договірне право: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2011. 584

с.

29. Васильєва В.А. Цивільно-правове регулювання діяльності надання посередницьких послуг: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного ун-ту ім. В. Стефаника, 2006. 346 с.
30. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А.П. Гетьман, В.І. Борисова, О.П. Євсєєв та ін.; за ред. А.П. Гетьмана, В.І. Борисової. Х.: Право, 2012. 432 с.
31. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Бондар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова та ін.; за ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.
32. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972-2012 роки): станом на 01.11.2012 року / упоряд.: В.І. Борисова, І.П. Жигалкін, О.Н. Сибіга, П.В. Хотенець. Х.: Право, 2012. 376 с.
33. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т. 2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.
34. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те

- вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1952 с.
35. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.
36. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-тє вид., перер. і доп. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
37. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.
38. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О.Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.
39. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (керівник авт. колективу), Л.М. Баранова, Т.І. Бєгова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право. 2011. Т. 2. 816 с.

Семінарські заняття 5. Договори про надання фінансових послуг. Договори комерційної концесії

Теоретичні питання

1. Поняття та елементи договору позики.
2. Права та обов'язки сторін за договором позики.
3. Новація боргу в позикове зобов'язання.
4. Кредитний договір: поняття та елементи. Права та обов'язки сторін за кредитним договором.
5. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору.
6. Поняття та загальна характеристика договору банківського рахунку (предмет, сторони договору банківського рахунку, його форма та зміст). Види банківських рахунків.
7. Порядок відкриття, закриття та розірвання банківського рахунку.
8. Поняття та загальна характеристика договору банківського вкладу. Види банківських вкладів.
9. Предмет та сторони договору банківського вкладу. Форма та зміст договору банківського вкладу.
10. Порядок відкриття та закриття вкладних (деPOSITних) рахунків.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте поняття договору позики.
2. Визначте юридичну характеристику договору позики.
3. Чим договір позики відрізняється від інших договорів (наприклад, від договору найму, договору позички тощо)?
4. Назвіть характерні ознаки предмета договору позики.
5. Особливості змісту правовідношення, що породжується договором позики.

6. Поняття та правова природа кредитного договору.
7. Види кредиту.
8. Співвідношення кредитного договору та договору позики.
9. Поняття та правова характеристика кредитних історій.
10. Назвіть види та цільове призначення банківських рахунків.
11. Назвіть основні права та обов'язки сторін за договором банківського рахунка.
12. Визначте зміст обов'язку щодо гарантування банківської таємниці.
13. Черговість виконання банком розрахункових документів клієнта.
14. Припинення договору банківського рахунка.

Теми для написання рефератів

1. Правовий режим банківської таємниці.
2. Окремі види банківських рахунків.
3. Цивільно-правова природа договору вкладу дорогоцінних металів.
4. Цивільно-правовий захист прав вкладників та інших клієнтів банку.
5. Особливості спадкування прав на вклад у банку (іншій фінансовій установі).
6. Співвідношення понять «франчайзинг» та «комерційна концесія» в законодавстві України.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Романов позичив сусіду Дороху 20 000 грн. строком на 6 місяців. Через місяць Романов став вимагати сплати процентів в розмірі, визначеному на рівні облікової ставки Національного банку України, хоча це і не було обумовлено в договорі. Дорох платити відсотки відмовився, мотивуючи це тим, що договір позики був укладений як безпроцентний.

Чи підлягає задоволенню вимога Романова в даному випадку? В яких випадках договір позики вважається безпроцентним? Чи буде сплачувати проценти боржник у випадку затримки виплати боргу?

Задача 2

Колосков узяв за договором позики у Дворцова 10 000 грн. строком на рік з умовою щомісячної виплати процентів в розмірі, визначеному на рівні облікової ставки Національного банку України. Перші 6 місяців Колосков сплачував ці проценти, потім запропонував Дворцову достроково повернути гроші, які він отримав за договором позики. Дворцов не погодився з цим і зауважив, що гроші прийме тільки після закінчення строку договору позики.

Чи правомірною є відмова позикодавця Дворцова?

Чи зобов'язаний в даному випадку позичальник Колосков щомісячно сплачувати проценти за договором?

Задача 3

Громадянин Вокалюк взяв у борг 12 500 грн. у громадянина Карпова

строком на 1 рік. Коли рік минув, Вокалюк повернув гроші телеграфним переказом. Отримавши 12 500 грн. через тиждень після спливу строку договору, Карпов зателефонував Ваколюк і сказав, що гроші треба було повернути особисто, до того ж вони повернуті без урахування відсотків, які повинні бути нараховані за несвоєчасне повернення грошей. Вокалюк відмовився виконати цю вимогу, вважаючи її незаконною. *Хто з них правий?*

Задача 4

Підприємець Сидорчук уклав кредитний договір з комерційним банком «Інко». З'явившись у банк за одержанням кредиту наступного дня після встановленого договором терміну його одержання, Сидорчук сказав, що весь кредит йому не потрібний і він візьме тільки його половину. Банк йому відмовив і запропонував узяти кредит повністю відповідно до договору.

Чи правомірні дії Сидорчука? Вирішіть справу.

Задача 5

Савченко М. дала у борг Корнієнко С. 3 500 грн. У розписці, яку написала Корнієнко, було вказано, що вона зобов'язується повернути борг через 5 місяців. Через три місяці після закінчення строку повернення грошей Савченко звернулася до суду з позовом про стягнення з Корнієнко 3 500 грн. До заяви позивач додала розписку Корнієнко. Корнієнко заперечувала проти позову, посилаючись на те, що гроші вона повернула своєчасно і це можуть підтвердити Матюшко та Порошина. Забрати розписку від Савченко вона забула.

Як вирішити дану справу?

Задача 6

Громадянин Вокалюк взяв у борг 12 500 грн. у громадянина Карпова строком на 1 рік. Коли рік минув, Вокалюк повернув гроші телеграфним переказом. Отримавши 12 500 грн. через тиждень після спливу строку договору, Карпов зателефонував Ваколюк і сказав, що гроші треба було повернути особисто, до того ж вони повернуті без урахування відсотків, які повинні бути нараховані за несвоєчасне повернення грошей. Вокалюк відмовився виконати цю вимогу, вважаючи її незаконною. *Хто з них правий?*

Задача 7

Сліпченко уклав з банком «Кредитний» депозитний договір про розміщення в банку коштів у сумі 5000 грн. на строк 1 рік під 22% річних. Відповідно до умов депозитного договору банк мав право при зменшенні Національним банком України облікової ставки пропорційно зменшити процентну ставку по депозиту. При цьому банк зобов'язаний був письмово повідомити вкладника про зменшення відсоткової ставки за договором. У разі незгоди вкладника йому надавалося право в 10-денний строк з моменту одержання повідомлення або погодитися на зменшення відсоткової ставки, або розірвати депозитний договір і забрати суму внеску та нараховані відсотки.

Через 3 місяці Сліпченко одержав лист з повідомленням про вручення, в якому банк «Кредитний» повідомляв про зменшення відсоткової ставки за договором до 17% річних у зв'язку з відповідною зміною облікової ставки НБУ. У листі також повідомлялося, що в разі, якщо Сліпченко протягом 10 днів з моменту отримання листа не розірве депозитний договір, буде вважатися, що він згодний зі змінами умов депозитного договору.

Сліпченко з'явився в банк лише через рік після укладення договору і пред'явив вимогу про повернення його внеску та нарахованих відсотків по ставці 22% річних за весь строк дії договору.

Дайте юридичну оцінку Діям банку та вкладника.

Задача 8

При укладенні договору банківського вкладу Брунова з комерційним банком оператор відмовився засвідчити довіреність Брунова на отримання цього вкладу і порадив звернутися до нотаріуса. Вимога щодо наявності довіреності при одержанні вкладу була зазначена в договорі. Брунов поклав гроші в банк на три місяці, зазначивши про змір відсотка, що виплачується в кінці терміну і оформив довіреність у нотаріуса за плату. Через місяць банк зменшив процентну ставку на внесок Брунова. А через декілька днів з результатів аудиторської перевірки стало відомо, що умови забезпечення повернення внеску погіршали: знизився розмір чистих активів і немає доходу від його піврічної діяльності. Брунов зажадав від комерційного банку розірвання договору, повернення внеску, виплати йому відсотка в розмірі, встановленим в договорі, а також відшкодування витрат на оформлення довіреності у нотаріуса.

Чи правомірна вимога Брунова До комерційного банку?

Література для реферування:

1. Бахрієва З.Р. Припинення договорів про надання фінансових послуг. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. 2012. Том 25(64). № 1. С. 204-209.
2. Безклубий І.А., Гончаренко О.В. Щодо гарантування банківських вкладів фізичних осіб в Україні. *Наше право*. 2013. № 7. С. 152-156.
3. Біда М. Поняття й особливості договору банківського вкладу (депозиту): цивільно-правова сутність і підходи. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 10. С. 86-89.
4. Бойчук Т.В. Зміст та види державних гарантій заощаджень в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 8. С. 107-113.
5. Бойчук Т.В. Правовий статус учасників відносин у сфері заощаджень. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 4. С. 58-65.
6. Бойчук Т.В. Принципи організації систем гарантування заощаджень та можливості застосування зарубіжного досвіду в Україні. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 87-93.
7. Возняковська К.А. Про потреби гарантування прав суб'єктів господарювання на кошти з поточних рахунків за неплатоспроможності банків.

Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 29 том 1. С. 116-119.

8. Гетьманцев Д. До питання про правову природу грошей на банківському рахунку. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 9. С. 78-81.

9. Гладь Ю.О. Відступлення права вимоги кредитора за договором банківського вкладу третім особам. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 107-110.

10. Желіховська Ю.В. Спадкування права на вклад у банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 22. Частина 1. Том 1. С. 199-206.

11. Згама А.О. Правова природа договору умовного депонування (ескроу). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 36-39.

12. Зінченко В.В. Банківські метали як предмет договору банківського вкладу (депозиту). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2013. Вип. 15 (№ 1077). С. 97-100.

13. Зінченко В.В. Гарантованість вкладів фізичних осіб в державному Ощадному банку України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2015. Вип. 19 (№ 1151). С. 93-97.

14. Зінченко В.В. Особливості договору банківського вкладу (депозиту) в Державному ощадному банку України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2012. Вип. 15 (№ 1034). С. 128-132.

15. Калашнікова О.О. Договір банківського рахунку як різновид банківських право чинів. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 166-169.

16. Колодій І.М. Договір ескроу: зарубіжний досвід та специфіка вітчизняного правового регулювання. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. 2017. № 1(3). С. 25-29.

17. Крат В.І. Спадкування права на вклад в банку (фінансовій установі). *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2015. № 5. С. 28-37.

18. Лошицький М.В., Короед С.О. Питання дострокового повернення в судовому порядку банківського вкладу під час дії мораторію. *Судова апеляція*. 2009. № 2(15). С. 52-58.

19. Михайлюк Г.О. До питання про цивільно-правову природу договору вкладу дорогоцінних металів. *Університетські наукові записки*. 2010. 1(33). С. 54-58.

20. Менджул М.В. Проблеми правового регулювання відкриття банківського рахунку юридичною особою. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Том 2. С. 63-66.

21. Моїсеєнко Ю.М. Реалізація способів захисту цивільних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) в судовій практиці. *Теорія і практика правознавства*. 2016. № 1(9). С. 1-13.

22. Моїсеєнко Ю.М. Форми захисту цивільних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту). *Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 56-63.

23. Найдъон А.В. Особливості визначення поняття «банківська

таємниця» щодо договору зберігання цінностей у банку. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С.49-52.

24. Олексіюк М., Подкопаєв І. Кому належать гроші на вашому поточному рахунку? *Юридична газета*. 2017. № 13(563). С.14-15.

25. Пашнева В.А. Правова природа страхування банківських вкладів. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. 2011. Том 24(63). № 2. С.110-114.

26. Петреченко С.А. Актуальні аспекти виконання договору банківського вкладу: захист прав вкладників в умовах фінансової нестабільності. *Право і суспільство*. 2015. № 5-3. С.141-145.

27. Подцерковний О.П. Проблеми відповідальності фінансової установи за договором банківського рахунку (на прикладі обігу банківських металів). *Наукові праці Національного університету «ОЮА»*. 2014. Т.14. С.97-105.

28. Путренко А.М. Банківська таємниця: правовий аналіз. *Фінансове право*. 2011. № 3(17). С.26-29.

29. Розгон О.В. Спадкування грошових коштів, розміщених на депозитних рахунках у банку. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2015. № 5. С.30-48.

30. Славко А.С. Теоретичні засади та практичне значення визначення правового режиму власності на грошові кошти, розміщені на поточних та депозитних рахунках у комерційних банках. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2010. № 1. С.40-44.

31. Солтис Н. Дефекти форми договору банківського вкладу. *Юридична Україна*. 2013. № 5. С.70-74.

32. Спіжов В. Предмет договору банківського вкладу (депозиту). *Правова інформатика*. 2007. № 4(16). С.55-63.

33. Спіжов В.В. Договір банківського вкладу (депозиту) як вид публічної підприємницької угоди. *Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: збірник тез наук. доп. III міжнар. наук. практ. конференції аспірантів студентів та здобувачів*. Волинський державний університет ім. Лесі Українки. Луцьк, 2007. С.194-195.

34. Спіжов В.В. Засади цивільно-правової відповідальності банку за договором банківського вкладу (депозиту). *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 3. С.146-150.

35. Спіжов В.В. Зміст та поняття депозитного ресурсу комерційного банку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. № 37. С.331-338.

36. Спіжов В.В. Особливості договору банківського вкладу (депозиту) як публічного договору: у 3 ч.: Ч. 2. *Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез міжнар. наук. конференції «Шості осінні юридичні читання»*. Хмельницького університету управління та права. Хмельницький, 2007. С.247-249.

37. Спіжов В.В. Порядок та момент укладення договору банківського вкладу (депозиту). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх*

справ. 2008. № 41. С.296-304.

38. Спіжов В.В. Предмет договору банківського вкладу (депозиту). *Правова інформатика*. 2007. № 4 (16). С.56-65.

39. Спіжов В.В. Страхування депозитних вкладів населення. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 35. С.308-314.

40. Холод В.В. Окремі аспекти судової практики вирішення спорів щодо укладення, зміни та розірвання договору банківського вкладу та банківського рахунку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10-1 том 1. С.226-229.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 436IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.

3. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №№ 5-6. Ст. 30.

4. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 року № 543/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 5. Ст. 28.

5. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 року № 2908-III. *Відомості ВерховноїРаДи України*. 2002. № 15. Ст. 101.

6. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 року № 679-ХГУ. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238.

7. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 року № 2346-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. Ст. 137.

8. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 року № 4452-VI. *Відомості Верховної РаДи України*. 2012. № 50. Ст. 564.

9. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 року № 2664-III. *Відомості Верховної РаДи України*. 2002. № 1. Ст. 1.

10. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 року № 3480-IV. *Відомості ВерховноїРаДи України*. 2006. № 31. Ст. 268.

11. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: затверджене Постановою Правління Національного банку України від 17.09.2015 року № 615. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/V0615500-15>.

12. Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів і змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: затверджене Постановою Правління Національного банку України від 28.07.2008 року № 216. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/Z0910-08>.

13. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: затверджене Постановою Правління Національного банку України від 03.12.2003 року № 516. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>.

14. Положення про порядок надання небанківським фінансовим установам генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій: затверджене Постановою Правління Національного банку України від 09.08.2002 року № 297. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0712-02>.

15. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: затверджена Постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 року № 492. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

16. Безклубий І.А. Банківські правочини: Монографія. К.: Видавничий Дім «Ін Юре». 2007. 456 с.

17. Вавженчук С.Я. Договірне право: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2011. 584 с.

18. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Бондар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.: за ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.

19. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.С. Стельмаха. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. 520 с.

20. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т.2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.

21. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1952 с.

22. Паліюк В.П. Особливості розкриття банківської таємниці судами (Видання друге, виправлене та доповнене). К.: Юстініан, 2009. 384 с.

23. Паліюк В.П. Судовий захист клієнтів поточних та вкладних (депозитних) рахунків: теорія та практика. К.: Юстініан, 2011. 528 с.

24. Прасолова С.П. Банківські операції: навч. посіб. та практ. / С.П. Прасолова, О.С. Вовченко. К.: Центр учбової літератури, 2013. 568 с.

25. Рябініна Л.М., Няньчук Н.Ю., Ухлічева Л.І. Банківські операції: навч. посібник / за заг. ред. Л.М. Рябініної. Одеса: ОДЕУ, 2011. 536 с.

26. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.

2009. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-тє видання, перероб. і доповнене / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 1176 с.

27. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.

28. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

29. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (керівник авт. колективу), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право. 2011. Т. 2. 816 с.

Семінарське заняття 6. Зобов'язання із спільної діяльності. Недоговірні зобов'язання

Теоретичні питання

1. Договір про спільну діяльність.
2. Договір простого товариства.
3. Поняття та загальна характеристика недоговірних зобов'язань.
4. Класифікація недоговірних зобов'язань.
5. Правове регулювання зобов'язань, що виникають із публічної обіцянки винагороди.
6. Правове регулювання зобов'язань, що виникають в результаті вчинення у майнових інтересах іншої особи без її доручення.
7. Правове регулювання зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної та юридичної особи.
8. Порядок усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи та відшкодування шкоди за неусунення такої загрози.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та юридична характеристика договору про спільну діяльність.
2. Предмет та форма договору про спільну діяльність.
3. Види договору про спільну діяльність.
4. Договір простого товариства: учасники договору, їхні права та обов'язки.
5. Загальні та спеціальні підстави припинення договору простого товариства.
6. Поняття публічної обіцянки винагороди та її види.
7. Які вимоги ставляться до публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
8. Умови публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу.
9. Виконання зобов'язання з публічного конкурсу.
10. Визначення юридичної долі речі, поданої на конкурс.

Теми для написання рефератів

1. Договір про спільну діяльність: поняття, ознаки, сфера застосування.
2. Договір простого товариства: поняття, ознаки, сфера застосування.
3. Припинення договору простого товариства та відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями.
4. Порівняльна характеристика порядку управління господарським товариством та простим товариством.

5. Історичний розвиток недоговірних зобов'язань в цивільному праві України.

6. Недоговірні зобов'язання в римському приватному праві.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Петренко, що займається відгодуванням свиней і реалізацією їх м'яса та інших продуктів заготівельним організаціям, а також на ринку, запропонував сусіду Сидоренку, що утримує у власному будинку кафе, укласти договір про «спільну роботу». У відповідності з означеним договором припускалося об'єднати зусилля учасників по відкорму худоби та збуту м'яса. Обов'язки розподілилися таким чином. Сидоренко зобов'язався збирати і передавати Петренку харчові відходи, а останній продавати зі знижкою певну кількість м'яса та м'ясопродуктів для організації харчування в кафе Сидоренка. При посвідченні договору у нотаріуса виникли сумніви, чи можна застосовувати в даному випадку норми договору про спільну діяльність.

Як потрібно вирішити дане питання?

Задача 2

Акціонерне товариство, кооператив і комунальне підприємство уклали договір про спільну діяльність по будівництву та наступній експлуатації житлового будинку для своїх працівників. У відповідності з цим договором спільні справи повинні були вирішуватись товаришами спільно, а їхні частки визнавались рівними (по 20 квартир кожному). Після того, як будівництво розпочалося, виявилось, що необхідної кількості грошових коштів немає. Кооператив, що згідно договору товариства вів бухгалтерський облік спільного майна учасників, домовився про залучення до будівництва нових пайщиків з передачею їм 6 квартир. При розподілі квартир після завершення будівництва акціонерне товариство відмовилося передавати новим пайщикам квартири з числа тих, що належать йому. У свою чергу кооператив і підприємство заявили, що готові передати квартири, але лише по дві. Нові пайщики заявили, що їм байдужі взаємовідносини між їхніми товаришами, і вони готові отримати квартири з числа тих, що належать будь-якому з товаришів.

Вирішіть спір.

Задача 3

За договором про спільну діяльність, укладеному між підприємством «Мода» і товариством з обмеженою відповідальністю «Аваль» на 5 років, перше надало в якості внеску будинок красильного цеху разом з усім необхідним обладнанням, а також 15 тонн барвників, а друге - свою комерційну репутацію, трудові зусилля співробітників по реалізації продукції цеху і ноу-хау по забарвленню трикотажних виробів. Частки учасників в спільному майні не визначалися. Що ж стосується видатків і збитків, а також доходів, то вони розподілилися між товаришами порівну. Через два роки успішної роботи підприємство вирішило вийти з договору. При цьому товариство наполягало на

передачі йому в якості компенсації за дострокове розірвання договору половини будинку красильного цеху, посилаючись на те, що ноу-хау вже стало відомо підприємству та успішно ним використовується. Підприємство навпаки вважало, що вклад товариства був несуттєвим, вимагало повернення будинку і готове було сплатити за використання ноу-хау грошову суму.

Вирішіть справу. Який порядок припинення договору простого товариства? Чи може частка участі в прибутках і збитках бути іншою, ніж частка у спільному майні?

Задача 4

Зоценко знайшов на сидінні вагону метро в нічний час забуту жіночу сумку, в якій були паспорт на ім'я Васіної, студентська залікова книжка, лікарняний лист, два ключі і десять грн. Зоценко надіслав лист Васіній, в якому запропонував повернути їй знайдені ним речі за умови виплати винагороди, призначеної ним самим.

1. Чи правомірна умова повернення сумки, запропонована Зоценко, якщо Васіна публічно не оголошувала нагороди за її повернення?
2. Що слід зробити Васіній, якщо сума грошей, оголошена Зоценко, буде надмірно велика?

Задача 5

Пенсіонерка Муліна привела додому п'ятирічну дівчинку Сашу, що загубилася в магазині «Дитячий світ». Через декілька днів по телевізору був оголошений номер телефону, за яким слід було повідомити про місце перебування втраченої дитини, і обіцяна винагорода за цю інформацію. Муліна повідомила по оголошеному телефону, що Саша знаходиться у неї і зажадала від батьків крім винагороди за інформацію відшкодування понесених нею витрат на утримання дитини.

1. Чи мала право Муліна тримати у себе знайдену дитину?
2. Чи правомірна вимога Муліної про відшкодування понесених витрат?

Задача 6

Самотній пенсіонер Карпов знайшов білого пуделя на вулиці. Через декілька днів він побачив на стовпі оголошення, в якому була обіцяна винагорода особі, яка поверне білого пуделя, і вказаний номер телефону. Жіночий голос по вказаному телефону назвав адресу, куди слід доставити собаку. Господар квартири Лупін, підтвердив, що собака належить йому, але відмовився її прийняти. Крім того, виявилось, що Лупін оголошення не давав, а номер телефону, вказаний в оголошенні, належить його сусідці по квартирі Фоміній, з якою він знаходиться в неприязних стосунках.

1. Чи повинен Лупін прийняти свою собаку, заплатити винагороду за повернення собаки і відшкодувати витрати на її утримання Карпову?
2. Чи виник обов'язок по сплаті винагороди у Фоміної?
3. Що слід зробити Карпову, якщо Лупін і Фоміна не згодні виплатити йому винагороду?
4. Чи мав право Карпов зажадати від Фоміної письмове підтвердження обіцянки виплатити винагороду за повернення собаки?

Задача 7

Спілка письменників з метою увічнення пам'яті померлого поета Ковальова оголосила в пресі відкритий конкурс на створення мармурового пам'ятника поету. В умовах конкурсу передбачалося: поет повинен бути зображений таким, що сидить в своєму улюбленому кріслі і щось пише ручкою в блокноті. Термін представлення робіт: з 10 липня 2018 року по 10 липня 2019

року. 1 грудня 2018 року Спілка письменників оголосила у пресі змінені умови конкурсу: поета слід зобразити таким, що стоїть з відкритою книгою віршів, яку він читає перед аудиторією. Скульптори Іванов і Хрустенко до цього часу виготовили роботи відповідно до первинних умов конкурсу і представили їх конкурсній комісії Спілки письменників.

1. Чи порушені вимоги строку зміни умов конкурсу Спілкою письменників?

2. Чи мають право скульптори Іванов і Хрустенко зажадати відшкодування витрат, понесених ними до того, як були оголошені нові умови конкурсу?

3. В яких випадках особа, що оголосила конкурс, а потім змінила його умови, звільняється від обов'язку відшкодування витрат скульпторам?

Задача 8

Журнал «Актор» оголосив закритий конкурс серед популярних акторів на написання ними коротких розповідей з наведенням смішних випадків з їх професійного життя. Переможцям конкурсу будуть присуджені дипломи першого або другого ступеня, а за найсмішнішу і найкоротшу розповідь буде вручений приз. Призом є статуетка заввишки 25 см, виготовлена з нефриту на срібній підставці. Крім того, особам, що виграли, будуть виплачені гроші, а журнал «Актор» придбає переважне право на публікацію цих розповідей. Конкурс був проведений у строк, вказаний в оголошенні, проте його результати були оголошені із запізненням на два дні. Приз був присуджений двом особам.

1. Чи має право журнал «Актор» опублікувати розповіді переможців конкурсу без укладення з ними договору про використання цих розповідей?

2. Чи зобов'язаний журнал «Актор» виплатити переможцям конкурсу гонорар після публікації їх розповідей?

3. Чи відобразиться запізнення оголошення результатів конкурсу на їх дійсності?

4. Яким способом повинно бути оголошено про результати конкурсу?

Література для реферування:

1. Бермічева О.В. Просте і таємне (негласне) товариство: поняття та співвідношення. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 1(23). С. 40-47.

2. Блажівська О.Є. Спільна діяльність учасників простого товариства: монографія. К.: Алерта, 2013. 224 с.

3. Килимник В.В., Харитонов О.В. Щодо правової характеристики припинення договорів про спільну діяльність. *Форум права*. 2012. № 1. С. 438-441.

4. Махінчук В.М. Загальна характеристика форм співучасті держави та приватних партнерів під час реалізації спільних господарських проектів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 22. Частина 1. Том 1. С. 174-178.

5. Назаренко Д.Б. Договір простого товариства як форма державно-приватного партнерства. *Правова Держава*. 2011. № 13. С. 63-67.

6. Резнікова В.В. Договір простого товариства: господарсько-правовий аспект. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3(47). С. 248-253.
7. Таран О.С. Істотні умови багатостороннього договору. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2(27). С. 39-44.
8. Таран О.С. Мета багатостороннього договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 9. С. 27-30.
9. Шаперенков К.В. Вклад у спільне майно учасників договору простого товариства. *Держава і право*. 2007. № 38. С. 420-426.
10. Шаперенков К.В. Договір про спільну діяльність у Римському приватному праві та його рецепція в сучасному цивільному праві України. *Наукові записки: серія «Право» Національного університету «Острозька академія»*. 2005. Вип. 6. С. 278-284.
11. Шаперенков К.В. Договір простого товариства як підстава виникнення права власності на новостворене нерухоме майно. *Держава і право*. 2008. № 42. С. 416-422.
12. Шаперенков К.В. Сторони договору простого товариства. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 2. С. 37-40.
13. Шевчук С.Р. Особливості внесення до спільної господарської діяльності вкладів діловою репутацією, діловими зв'язками та іншими нематеріальними активами. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 2. С. 167-170.
14. Юркевич Ю.М. Поняття та ознаки договору про спільну діяльність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 34. Том 1. С. 129-133.
15. Юркевич Ю.М. Припинення договору простого товариства. *Право і суспільство*. 2015. № 6-2 частина 3. С. 83-88.
16. Юровська Г.В. Використання форми договору простого товариства при здійсненні господарської діяльності. *Кримський юридичний вісник*. 2010. Вип. 1(8). Частина II. С. 268-276.
17. Юровська Г.В. Договір простого товариства при створенні промислово- фінансової групи. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 61-63.
18. Юровська Г.В. Негласне товариство як вид договору простого товариства. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 211-225.
19. Юровська Г.В. Практика застосування судами законодавства про договір простого товариства. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2010. № 2. С. 88-93.
20. Юровська Г.В. Цивільно-правове регулювання договору простого товариства. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 2. С. 78-91.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

2. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 року № 93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80.
3. Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 1997 року № 112 в редакції від 26.07.2011 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/112-97-п>.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. II. 1048 с.
5. Цивільне право України : навчальний посібник : у 2 ч. Ч. 2 / за заг. ред. канд. юрид. наук, проф. В. А. Кройтора, канд. юрид. наук, доц. Кухарева О. Є., канд. юрид. наук, доц. Ткалича М. О. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2016. 352 с.
6. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
7. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 1176с.
8. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра. К, 2015. 1024с.
9. Цивільне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл.: у 2 т. / за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2011 Т. 2. 2011. 815 с.

Семінарське заняття 7. Зобов'язання із заподіяння шкоди

Теоретичні питання

1. Поняття і значення зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди.
2. Елементи зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди.
3. Поняття деліктної відповідальності. Деліктна і договірна відповідальність.
4. Загальні умови деліктної відповідальності.
5. Відповідальність за шкоду, заподіяну незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.
6. Поняття та види джерела підвищеної небезпеки.
7. Суб'єкти відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
8. Умови відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
9. Підстави звільнення від відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.

10. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та елементи зобов'язань по відшкодуванню шкоди.
2. Поняття, зміст і підстави деліктної шкоди.
3. Випадки звільнення від відповідальності за завдання шкоди.
4. Особливості відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на захист.
5. Особливості відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.
6. Особливості відшкодування шкоди, завданої актами законодавчої та виконавчої влади.
7. Особливості відшкодування шкоди, завданої актами правоохоронних органів та органів судової влади.
8. Особливості відшкодування шкоди, завданої фізичними особами з частковою або неповною цивільною дієздатністю, недієздатними, з вадами психічного чи фізичного стану та особами з обмеженою цивільною дієздатністю.
9. Особливості відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
10. Особливості відшкодування ядерної шкоди.
11. Особливості відшкодування шкоди, завданої фізичній особі каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.
12. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт.
13. Яке призначення мають норми про відшкодування державою шкоди потерпілим від злочинів? Визначте місце зазначених норм у законодавстві.
14. Визначте поняття та зміст моральної шкоди.
15. Назвіть умови виникнення зобов'язання по компенсації моральної шкоди. З'ясуйте обставини, з урахуванням яких визначається розмір компенсації моральної шкоди.

Теми для написання рефератів

1. Юридична природа зобов'язань з відшкодування шкоди, заподіяної без вини завдавача.
2. Правові аспекти відшкодування моральної шкоди у цивільно-правових відносинах.
3. Питання гармонізації цивільного законодавства України про деліктні зобов'язання до стандартів Європейського Союзу.
4. Цивільно-правові аспекти відповідальності за шкоду, заподіяну малолітніми фізичними особами.
5. Цивільно-правова відповідальності у сфері надання медичних послуг.
6. Спірні питання встановлення вини у справах з відшкодування шкоди, завданої джерелами підвищеної небезпеки.
7. Проблемні питання відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Дудко, зустрівши свого зятя Сеніна, який знаходився в стані алкогольного сп'яніння, намагався відвести його додому. Однак Сенін почав чинити опір, вирвався від тестя і намагався втекти, але тесть наздогнав його і схопив за руки. Сенін спіткнувся, став падати і потягнув за собою Дудка. Обидва впали на землю. Дудко, падаючи, влучив коліном в груди і живіт Сеніна і маючи вагу понад 120 кг, заподіяв Сеніну тяжкі тілесні ушкодження у вигляді перелому ребра і розриву печінки, від яких Сенін помер. Мати Сеніна (56 років) подала до Дудка позов про відшкодування шкоди, заподіяної смертю годувальника.

Чи підлягає позов задоволенню?

Задача 2

Вночі на Сухова напали двоє невідомих, повалили його на землю, стали бити і намагалися зняти з нього наручний годинник. Захищаючись, Сухов вдарив ногою по голові одного з нападників. Згодом було встановлено, що нападниками були Зайцев та Носов. Зайцев, що отримав удар по голові, через декілька днів помер від крововиливу в мозок, а Носов переховувався. Кримінальна справа проти Сухова була припинена за тим мотивом, що він діяв у стані необхідної оборони. Дружина Зайцева подала до Сухова позов про відшкодування шкоди, заподіяної смертю годувальника, на утримання малолітнього сина і витрат на поховання Зайцева.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 3

Лаптев звернувся до суду з позовом про стягнення з Павлова збитків, завданих загибеллю корови, що належить йому, з вини Павлова. В обґрунтування позову він посилався на те, що він і Павлов за домовленістю пасли по черзі худобу, що належить їм та іншим громадянам. В день загибелі корови Лаптева цю роботу виконував Павлов, що залишив худобу без догляду, відлучившись для того, щоб викупатись у річці. В цей час корова Павлова зайшла в багно, де і втопилась. Суд, керуючись ст. 1166 Цивільного кодексу України, стягнув визначену суму з Павлова.

Чи правильно вчинив суд?

Задача 4

Васін придбав в крамниці кольоровий телевізор "LG" з гарантією роботи на два роки. Через два з половиною роки після купівлі сталося самозаймання телевізору, що стало причиною пожежі в квартирі Васіна. В результаті пожежі згоріли всі меблі Васіна, а вартість ремонту квартири склала 76 тисяч гривень. При гасінні пожежі у квартирі Васіна вода пройшла до нижче розташованої квартири Бикова, залила стелю та стіни. Видатки на її ремонт склали 22 тисячі гривень. За висновком експертизи, порушень з боку Васіна та членів його сім'ї

у користуванні телевізором не було, а займання телевізору трапилося внаслідок використання в його конструкціях нетерmostійких матеріалів. Васін та Биков подали до крамниці з продажу телевізорів позов про відшкодування заподіяної їм шкоди. Заперечуючи проти поданих до неї вимог, крамниця зазначила, що в заподіянні Васіну шкоди, по-перше, немає її вини, а, по-друге, за межами гарантійного строку вона взагалі не несе відповідальності за недоліки проданої речі. Що ж стосується вимог Бикова, то збитки йому завдані не самозайманням телевізору, а гасінням пожежі у квартирі Васіна, тому свої вимоги він повинен виставити до пожежної команди.

Хто і в якому порядку повинен відшкодувати збитки, завдані Васіну і Бикову?

Задача 5

Некрасов, проходячи повз базу спортивного товариства “Динамо”, помітив пожежу - горіло горище одного зі складів бази. Щоб загасити пожежу, Некрасов разом із підбігшим робітником бази Скворцовим, виламали двері сараю, що належав Сомову і був розташований поруч. Вони взяли там драбину, багор і два відра. При гасінні пожежі на Некрасова упала балка і він упав з драбини та отримав каліцтво. В зв'язку з чим Некрасов пред'явив позов товариству “Динамо” про відшкодування шкоди. Відповідач проти позову заперечував, зазначаючи що, по-перше, Некрасов сам проявив грубу необережність, поставивши драбину до палаючої стіни складу, а по-друге, його дії виявилися безрезультатними - склад все одно згорів. Сомов, в свою чергу, пред'явив позов до Некрасова і Скворцова про відшкодування заподіяної йому шкоди в сумі 2500 грн. Оскільки драбина виявилася зламанною, відра пропали і крім того, на відновлення пошкоджених ними дверей сараю він витратив 2200 грн.

Вирішить справу.

Задача 6

Федорова здала для ремонту в майстерню виробничого об'єднання чобітки вартістю 1280 грн. В строк видачі замовлення чобіт в майстерні не було. В зв'язку з цим Федорова звернулась в суд з позовом про відшкодування вартості чобіт і суми сплаченої за їх ремонт - 70 грн.

Суд, керуючись ст. 1166 Цивільного кодексу України стягнув з майстерні на користь Федорової вартість чобіт - 1280 грн., а щодо стягнення 70 грн. відмовив, мотивуючи тим, що вони повинні включатися у вартість чобіт.

Чи правильне рішення суду?

Задача 7

Кузін сидів за робочим столом в проектному бюро і, тримаючи в роті запалену цигарку, заправляв бензином запальничку. При цьому він випадково пролив бензин на светр. Від несподіванки у нього з рота випала цигарка і потрапила на пляму бензину, який швидко запалав. Кузін з криком вибіг з робочої кімнати в роздягальню до умивальника. Гардеробник, побачивши

охоплену полум'ям людину, схопив з вішалки, як виявилось потім, дороге імпортне пальто, що належить головному інженеру, і накинув його на Клімова. Вогонь був погашений, але пальто було сильно пошкоджено вогнем.

Чи звільняється від відповідальності особа за шкоду, заподіяну в стані крайньої необхідності?

На кого суд може покласти обов'язок відшкодування заподіяної шкоди?

Задача 8

У результаті нещасного випадку на буровій установці загинув буровий майстер Лисин. Позови про відшкодування збитків, заподіяних смертю годувальника, пред'явили: а) дружина Лисина - на утримання двох дітей загиблого - дочки 7 років і сина 13 років, на своє утримання, оскільки вона не працює і зайнята доглядом за дітьми, а також витрат на поховання чоловіка; б) мати Лисина, яка вказала, що хоча вона і не перебувала на утриманні сина, оскільки до моменту його загибелі була працездатною і жила з чоловіком у селі, але тепер (через два місяці після загибелі сина) досягла пенсійного віку, тому має право на відшкодування збитку, заподіяного смертю годувальника; в) перша дружина Лисина, Карпова, на користь неповнолітнього сина загиблого, якому Лисин виплачував аліменти. Заробіток загиблого складав 4950 грн. на місяць.

Адміністрація підприємства, де працював Лисин, просила в позові відмовити, оскільки з висновку технічної інспекції ніяких порушень правил техніки безпеки з боку адміністрації не допущено, отже, немає і вини. Лисин же загинув від наїзду автомашини, до якої він необережно наблизився при розвантаженні бурових інструментів.

Питання: 1) Чи обґрунтоване заперечення адміністрації підприємства проти заявлених вимог? 2) Хто і в якому розмірі має право на відшкодування заподіяної шкоди в цьому випадку?

а) так. Ніхто з перелічених осіб не має право на відшкодування заподіяної шкоди;

б) ні, не обґрунтоване. Мають право на відшкодування дружина Лисина - на утримання двох дітей, на своє утримання, а також витрат на поховання, перша дружина Лисина, Карпова, на користь неповнолітнього сина;

в) ні, не обґрунтоване. Мають право на відшкодування дружина Лисина - на утримання двох дітей, мати Лисина, перша дружина Лисина, Карпова, на користь неповнолітнього сина;

г) так, обґрунтоване. Але на відшкодування мають право діти Лисина.

Задача 9

Власенко, перебуваючи в нетверезому стані, розбив у ресторані умивальник. Адміністратор запропонував йому і його приятелям сплатити вартість умивальника, але вони відмовилися. В цей час до ресторану зайшов дружинник Андрієнко і став вимагати від них дотримання порядку і сплати за скоєну шкоду. У відповідь за це Власенко з приятелями побили дружинника, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження, від чого Андрієнко втратив

працездатність, отже, позбавився і заробітку. Власенка було притягнуто до кримінальної відповідальності. Андрієнко пред'явив позов до Власенка про відшкодування шкоди. Слідчий визнав, що Андрієнко одержав пошкодження здоров'я під час виконання своїх службових обов'язків як дружинник заводу, і притягнув як цивільного відповідача завод, а також ресторан.

Чи правильно вирішене питання про притягнення цивільних відповідачів у справі? На підставі яких норм Цивільного кодексу настає відповідальність за заподіяння шкоди в цьому випадку?

Задача 10

Фесюк вироком суду була визнана винною у вбивстві старої матері і засуджена до 10 років позбавлення волі. Через три роки вирок суду було скасовано і Фесюк виправдано. Опинившись на волі, Фесюк звернулася до юриста за консультацією: хто, в якому порядку і в якому обсязі повинен відшкодувати заподіяну їй шкоду? Цю шкоду становлять втрата заробітку за період позбавлення волі, втрата майна під час її відсутності, а також втрата житла, якого вона позбавилась у порядку, передбаченому ст.ст. 71, 72 Житлового кодексу України. При цьому Фесюк повідомила, що кримінальна справа була порушена слідчим РВВС, розслідування і нагляд за ходом слідства здійснювала прокуратура, а винною її визнав суд.

Вирішіть справу.

Література для реферування:

1. Бондаренко М.О. Право громадян на відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України*. 2014. Вип. 1(1). С. 201-204.
2. Бородін М. Розгляд цивільних справ, які впливають із зобов'язань щодо відшкодування шкоди, завданої власником джерела підвищеної небезпеки. *Право України*. 2010. № 7. С. 101-106.
3. Булеца С.Б. Місце джерела підвищеної небезпеки при здійсненні медичної діяльності. *Адвокат*. 2012. № 3. С. 19-23.
4. Бурлака І. Понятійна суть та юридична природа зобов'язань з відшкодування шкоди, заподіяної без вини завдавача. *Право України*. 2009. № 9. С. 106-109.
5. Бурлака І.В. Деякі особливості виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої фізичній особі джерелом підвищеної небезпеки без вини. *Юридична Україна*. 2009. № 10. С. 65-69.
6. Бурлака І.В. Деякі питання відшкодування шкоди, завданої актами органів публічної влади, за відсутності їхньої вини. *Юридична Україна*. 2009. № 11-12. С. 190-195.
7. Васильєв В.В. Окремі питання визначення поняття моральної (немайнової) шкоди. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 32. Том 2. С. 10-15.
8. Волков О.А. Розмежування крайньої необхідності та суміжних

категорій цивільного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 42. С. 181-186.

9. Волков О.А. Суб'єкти зобов'язань відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 33. С. 176-184.

10. Гринько Р.В. Заходи оперативного впливу та способи самозахисту: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 9-2. Том 1. С. 159-162.

11. Гринько Р.В. Поняття та ознаки заходів оперативного впливу у зобов'язальних правовідносинах. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 3. Том 1. С. 136-140.

12. Єсіпова Л.О. Цивільно-правові аспекти відповідальності за шкоду, заподіяну малолітніми фізичними особами. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 51. С. 297-304.

13. Івашкова Т.О. Особливості визначення джерел підвищеної небезпеки в органах охорони державного кордону. *Форум права*. 2011. № 2. С. 320-326.

14. Ківалова Т. Субсидіарне застосування зобов'язань відшкодування шкоди. *Юридичний вісник*. 2010. № 4. С. 58-65.

15. Крисань Т.Є. Правові аспекти відшкодування моральної шкоди у цивільно-правових відносинах. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 218-221.

16. Крушельницька Г.Л. Особливості відповідальності за шкоду, завдану тваринами. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 58-64.

17. Лесько Ю.В. Володілець транспортного засобу як суб'єкт цивільно-правової відповідальності за завдану шкоду. *Науковий вісник Херсонського Державного університету*. 2015. Вип. 6 том 1. С. 93-97.

18. Ляшевська Л. Загальна характеристика механізму відшкодування шкоди, завданої особою в стані крайньої необхідності. *Юридичний вісник*. 2014. № 5. С. 227-232.

19. Мануїлова К. Суб'єктний склад у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки / К. Мануїлова // *Юридичний вісник*. - 2012. - № 3. - С.121-126.

20. Мануїлова К.В. Поняття та характеристики джерела підвищеної небезпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10-2 том 1. С. 160-163.

21. Маріц Д.О. Відшкодування моральної шкоди у договорах обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 169-171.

22. Менів Л.Д. До питання про відшкодування моральної шкоди за порушення прав споживачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 31. Том 2. С. 7-10.

23. Мироненко В.П., Онищенко О.С. Загальні умови виникнення зобов'язань по відшкодуванню моральної шкоди. *Юридична наука*. 2014. № 9. С. 2328.

24. Мусулевський А.А., Юркова Г.В. Проблемні питання відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 6. С. 112-116.
25. Немченко С.С. Цивільно-правові аспекти відповідальності за шкоду, заподіяну малолітніми фізичними особами. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 2(II). С. 67-72.
26. Отрадна О. Договори між суб'єктами деліктних зобов'язань: принципи, можливості, межі. *Право України*. 2012. № 9. С. 174-184.
27. Отрадна О. Проблеми суб'єктного складу цивільно-правових деліктних зобов'язань. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2009. № 80. С. 22-25.
28. Паришкура В.В. Проблемні аспекти цивільно-правової відповідальності без вини. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2010. № 2. С. 66-74.
29. Пендяга Г.Л. Обґрунтування в юридичній літературі відповідальності незалежно від вини, за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 4. С. 22-24.
30. Пендяга Г.Л. Співвідношення відповідальності за шкоду заподіяну джерелом підвищеної ядерної небезпеки та спеціального режиму цивільно-правової відповідальності за ядерну шкоду. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 5. С. 88-91.
31. Русу С.Д. Питання гармонізації цивільного законодавства України про деліктні зобов'язання до стандартів Європейського Союзу. *Університетські наукові записки*. 2005. № 1-2(13-14). С. 102-108.
32. Свистун Л.Я. Деякі питання цивільно-правової відповідальності у сфері надання медичних послуг. *Право і суспільство*. 2015. № 5. С. 79-84.
33. Сорока О.О. Особливості зобов'язань із відшкодування шкоди за законодавством України. *Науковий вісник Херсонського Державного університету*. 2015. Вип. 3-2. Том 1. С. 54-56.
34. Справи про відшкодування шкоди в судовій практиці: Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. В.В. Луця, наук. ред. М.К. Галянтич. Одеса: ОДУВС, 2009. 428 с.
35. Тераз Р.І. Становлення та тенденції розвитку правового регулювання відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг). // *Університетські наукові записки*. 2007. № 4(24). С. 171-176.
36. Тераз Р.І. Сторони зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). *Університетські наукові записки*. 2008. № 2(26). С. 64-69.
37. Ус М.В. Конкуренція вимог при відшкодуванні шкоди, завданої здоров'ю (життю) фізичної особи під час виконання договірних зобов'язань. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 34. Том 1. С. 114-119.
38. Ус О.В., Ус М.В. Відшкодування шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення. *Право і суспільство*. 2015. № 3 частина 2. С. 82-87.
39. Хоменко М.М. Відшкодування шкоди, завданої органами державної

влади, їх посадовими та (або) службовими особами у сфері нормотворчої діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 256-260.

40. Чернілевська О.І. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною особою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 4. Том 2. С. 44-46.

41. Чернілевська О.І. Множинність осіб у зобов'язаннях із заподіяння шкоди працівником. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 329-333.

42. Шишка Р.Б. Цивільно-правова відповідальність і деліктне зобов'язання. *Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії*. 2013. Вип. 2. С. 206-216.

43. Шиян О. До питання встановлення вини у справах з відшкодування шкоди, завданої джерелами підвищеної небезпеки. *Право України*. 2010. № 6. С. 208-213.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

2. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 року № 39/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 12. Ст. 81.

3. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 року № 3390-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 47. Ст. 531.

4. Про загальну безпечність нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 року № 2736-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 10. Ст. 145.

5. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 року № 2245-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 15. Ст. 73.

6. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 року № 1961-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 1. Ст. 1.

7. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30.06.1995 року № 255/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 27. Ст. 198.

8. Про приєднання України до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду: Закон України від 12.07.1996 року № 334/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 44. Ст. 222.

9. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13.12.2001 року № 2893-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 14. Ст. 96.

10. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 09.07.2002 року № 944. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/944-2002-p>.

11. Відшкодування моральної та матеріальної шкоди: навч. посіб. / М.К.

Галянтич, А.Б. Гриняк, А.І. Дрішлюк, Т.С. Ківалова [та ін.]; за ред. М.К. Галянтича. К.: Юрінком Інтер, 2011. 624 с.

12. Відшкодування моральної шкоди: коментар, законодавство, судова практика / за заг. ред. М.К. Галянтича. К.: Юрінком Інтер, 2013. 288 с.

13. Гринько С.Д. Рецепція деліктних зобов'язань римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія / С.Д. Гринько; за наук. ред. Є.О. Харитоновна. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 724 с.

14. Зобов'язальне право України: підручник / за ред.: Є.О. Харитоновної, Н.Ю. Голубевої. К.: Істина, 2011. 848 с.

15. Ківалова Т.С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія. Одеса: Юрид. літ. 2008. 360 с.

16. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т.2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.

17. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1952 с.

18. Отрадна О.О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 328 с.

19. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник / За заг. ред. С.С. Бичкової. 3-тє вид., змін. та допов. К.: Алерта, 2014. 496 с.

20. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.

21. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-тє вид., перер. і доп. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

22. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.

23. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О.Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

24. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (керівник авт. колективу), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право. 2011. Т.2. 816 с.

25. Шевченко Я.М. Охорона і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах: монографія. Х.: Харьков юридический, 2011. 528 с.

ДОДАТКИ

Додаток А - Орієнтовний перелік питань на іспит

1. Поняття та ознаки договору купівлі-продажу, його значення в сучасних умовах, сфера застосування та джерела правового регулювання.
2. Сторони в договорі купівлі-продажу. Форма договору купівлі-продажу.
3. Зміст договору купівлі-продажу.
4. Права та обов'язки продавця. Правові наслідки продажу товару неналежної якості.
5. Гарантії якості товару в договорі купівлі-продажу. Гарантійний строк і строк придатності.
6. Права та обов'язки покупця. Правові наслідки порушення покупцем своїх зобов'язань.
7. Договір роздрібної купівлі-продажу.
8. Договір поставки.
9. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
10. Договір міни (бартеру).
11. Договір дарування: поняття, ознаки, сфера застосування.
12. Предмет договору дарування. Форма договору.
13. Відмова від договору дарування. Розірвання договору дарування.
14. Пожертва як різновид дарування.
15. Договір ренти.
16. Договір довічного утримання: поняття, ознаки.
17. Форма договору довічного утримання (догляду). Зміст договору.
18. Припинення договору довічного утримання (догляду).
19. Договір найму (оренди): поняття, ознаки, сфера застосування та джерела правового регулювання.
20. Предмет договору найму (оренди). Строк договору найму (оренди).
21. Права і обов'язки сторін за договором найму (оренди).
22. Припинення договору найму (оренди).
23. Договір прокату.
24. Договір оренди земельної ділянки.
25. Договір найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди.
26. Договір найму (оренди) транспортного засобу.
27. Договір фінансового лізингу: поняття, джерела правового регулювання, сфера застосування.
28. Сторони та форма договору фінансового лізингу.
29. Зміст договору фінансового лізингу. Відповідальність продавця (постачальника) предмета договору фінансового лізингу.
30. Договір найму житла: поняття, ознаки, джерела правового регулювання.
31. Сторони у договорі найму житла. Особи, які постійно проживають з наймачем.

32. Предмет договору найму житла. Плата за користування житлом. Строк договору найму житла.
33. Права та обов'язки сторін за договором найму житла. Припинення договору.
34. Договір позички.
35. Договір підряду: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання.
36. Сторони в договорі підряду. Система генерального підряду.
37. Предмет договору підряду. Ціна в договорі підряду. Кошторис.
38. Права та обов'язки сторін за договором підряду. Ризики підрядника.
39. Правові наслідки порушення зобов'язань за договором підряду.
40. Договір побутового підряду.
41. Договір будівельного підряду: поняття, сфера застосування, джерела правового регулювання. Сторони у договорі. Укладення договору будівельного підряду.
42. Зміст договору будівельного підряду. Права і обов'язки сторін. Порядок передання та прийняття виконаних робіт. Відповідальність сторін за договором.
43. Договір підряду на проектні та пошукові роботи.
44. Поняття та види перевезень, джерела їх правового регулювання.
45. Договір перевезення вантажу.
46. Договір перевезення пасажирів і багажу.
47. Договір транспортного експедирування.
48. Договір зберігання: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання.
49. Сторони в договорі зберігання. Форма договору зберігання.
50. Зміст договору зберігання. Права та обов'язки сторін, порядок їх виконання.
51. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) чи пошкодження речі. Особливості відповідальності професійного зберігача.
52. Договір зберігання на товарному складі.
53. Зберігання речей в камерах схову. Зберігання речей в гардеробі. Зберігання речей у готелі.
54. Договір доручення: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони у договорі.
55. Зміст договору доручення. Права та обов'язки сторін, їх зміст та порядок виконання.
56. Припинення договору доручення.
57. Договір комісії: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони у договорі.
58. Зміст договору комісії. Права та обов'язки сторін, їх зміст та порядок виконання.
59. Припинення договору комісії.
60. Поняття та ознаки договору управління майном. Джерела правового регулювання. Сторони у договорі.

61. Договір позики: поняття, ознаки, джерела правового регулювання. Сторони в договорі.
62. Зміст договору позики. Форма договору.
63. Кредитний договір: поняття, ознаки, джерела правового регулювання.
64. Сторони в кредитному договорі.
65. Зміст кредитного договору. Форма договору.
66. Договір споживчого кредиту.
67. Договір банківського вкладу: поняття, ознаки, джерела правового регулювання. Види вкладів.
68. Сторони в договорі банківського вкладу. Укладення договору.
69. Права та обов'язки сторін за договором банківського вкладу, їх виконання.
70. Договір банківського рахунку: поняття, ознаки, джерела правового регулювання.
71. Сторони в договорі банківського рахунку. Укладення договору.
72. Права та обов'язки сторін за договором банківського рахунку.
73. Договір факторингу: поняття, ознаки, джерела правового регулювання. Сторони в договорі.
74. Договір ескроу: поняття, ознаки, джерела правового регулювання. Сторони в договорі.
75. Договір комерційної концесії (франчайзингу).
76. Договір про спільну діяльність: поняття, ознаки, сфера застосування, джерела правового регулювання.
77. Поняття договору простого товариства.
78. Вклади учасників простого товариства. Правовий режим спільного майна.
79. Порядок ведення спільних справ учасників простого товариства. Розподіл між учасниками прибутків, спільних витрат і збитків.
80. Припинення договору простого товариства.
81. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди.
82. Зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
83. Зобов'язання із набуття чи збереження майна без достатньої правової підстави.
84. Поняття і значення зобов'язань із відшкодування шкоди. Елементи зобов'язання із відшкодування шкоди. Підстави (умови) виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди.
85. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого. Урахування вини потерпілого та матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоду при вирішенні питання про відшкодування шкоди.
86. Відшкодування шкоди, завданої при здійсненні особою права на самозахист та у стані крайньої необхідності.
87. Відшкодування шкоди, завданої працівником.
88. Відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їх

службовими чи посадовими особами.

89. Особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури чи суду.

90. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, обмежено дієздатною особою.

91. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

92. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

93. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Розмір і порядок відшкодування такої шкоди.

94. Зобов'язання із відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт чи послуг.